

muqeddes kitab

Tarix- tezkire

ikkinchi qisim

TARIX-TEZKIRE

ikkinchi qisim

Muqeddes Kitab - Kona Ehde
(Tewrat, Zebur we Peyghemberler)
14-qisim

1950-yilidiki «Muqeddes Kitab»ning
uyghurche terjimisi hazirqi zaman
uyghur tiligha özgertildi

2013
Deslepki nusxa

www.dunyaningnuri.com

TARIX-TEZKIRE

ikkinchi qisim

Sulayman Xudadin danaliq soraydu

1¹ Dawudning oghli Sulayman öz padishahliqida quwwetlinetti, chunki Tengrisi Xudawende uning bilen bolup, uni nahayiti ulugh qildi. ² Sulayman hemme Israilni mingbéshi bilen yüzbéshilarni, hakimlar bilen barche Israildiki xanidanlarning bashliri bolghan hemme xojilarni qichqirip, ³ özi bilen hemme jamaet Gibiyonning qurbanliq égzilikige bardi, chunki Xudawendining bendisi Musa bayawanda etken jamaet chédiri, yeni Xudaning chédiri anda bar idi. ⁴ Emma Xudaning ehde sanduqi bolsa Dawud uni Qiryat-Yéarimdin élip chiqip, özi shuninggha teyyar qilghan jayda qoyghanidi, chunki Dawud u sanduqqa Yérusalémda chédir tikkenidi. ⁵ Lékin Bézalel ben-Uri ben-Xur etken mis qurban'gahi Xudawendining chédirining aldida qoyulghanidi. Uning üçhün Sulayman bilen jamaet Xudawendidin sorighili u yerge bardi. ⁶ Anda Sulayman chiqip, jamaet chédirining utturida turghan mis qurban'gahida bir ming köydüridighan qurbanliqni Xudawendining aldida ötküzdi. ⁷ Shu kéchide Xuda Sulayman'gha körünüp, uninggha: «Sanga bérédighinimni mendin sorighin» dédi. ⁸ Sulayman Xudagha éyttiki:

«Sen atam Dawudqa chong merhemet körsitip, méni uning ornigha padishah qilding. ⁹ Emdi, ey Reb Xuda, atam Dawudqa qilghan sözüngde turghin, chunki sen méni toliliqi yerdiki topidek nurghun bolghan bir xelqqa padishah qilding. ¹⁰ Uning üçhün bu qowmni bashlap, ularning arisida chiqish-kirishke manga hékmet we pem bergin. Bolmisa shunche chong qowminggha kim hakimliq qilalaydu» dédi.

¹¹ Xuda Sulayman'gha éytti:

«Sen öz könglüngde mundaq niyet qilip, xahi özüng üçhün dölet ya mal ya izzet tilimey, xahi düshmenliringning janlirini yoqitishni ya ömrüngning uzun bolushini sorimay, belki men séni üstige padishah qilghan qowmimgha toghra höküm qilghili hékmet we pem tiligining üçhün, ¹² hékmet we pem sanga

béridi. Dölet, mal, izzet sanga hem bérimen. Shundaqki, sendin ilgiri ötken padishahlarning héchbiri shunchilik tapmighandur, hem sendin kéyin héchkim shunchilik tapmaydu» dédi.

Sulaymanning bayliqliri

¹³ Sulayman Gibiyonning qurbanliq évizlikidin kétip, jamaet chédiridin yénip Yérusalémgha kélip, Israilgha seltenet qilghili bashlidi. ¹⁴ Sulayman harwa bilen atliqlar teyyar qilip yighdurdı. Uning bir ming töt yüz harwisi bolup, on ikki ming atliq bar idi. Bularni hem harwilar üçün teyinlen'gen sheherlerde, hem Yérusalémda padishahning qéshida qoydı. ¹⁵ Padishah undaq qildiki, kümüş bilen altun Yérusalémda tash bilen barawer sanilip, kédır yaghichi pes tüzlenliklerde nurghun bolghan üjme yaghichi bilen barawer sanaldi. ¹⁶ Sulayman alghan atlar Misirdin keltürülenidi. Padishahning sodigerliri bir tayin miqdarni toxtitilghan bahagha alatti. ¹⁷ Misirdin élip kelgen her harwining bahasi alte yüz shéqel kümüş bolup, herbir atning bahasi bir yüz ellik shéqel kümüş idi. Shundaq hem xittiylarning hemme padishahlirigha we Arram padishahlirigha u sodigerlerning qoli bilen at harwilar keltürüldi. ¹⁸ Sulayman Xudawendining ismigha bir beyt we özige padishahliq ordisini yasighili oylap toxtatti.

Xudawendining beytini yasashqa teyyarlıq qilinidu

2¹ Uning üçün Sulayman yük kötürgili yetmiş ming adem, taghlarda tash kesgili seksen ming adem we ularning üstide turghili üç ming alte yüz ademni sanap teyinlidi. ² Andin Sulayman Tirning padishahi Xuramgha söz ewetip éytquzdiki: «Atam Dawud olturghili bir öy yasighinida sen uninggha kédır yaghichini ewetting emesmu? Uninggha qilghandek manga hem qilghin. ³ Emdi méning Tengrim Xudawendining ismigha bir beyt yasap, uninggha muqeddes qilay. Anda uning aldida xushbuy isriq köydürülüp, teqdim nanliri hemishe qoyuqluq turup, her ete axshamda, shabat künliride, yéngi aylarda we Tengrimiz Xudawendining héytlirida köydüridighan qurbanliq keltürülsun, chünki Israilgha ebedkiche shundaq buyrulghandur. ⁴ Men yasaydighan beyt chong bolsun, chünki Xudayimiz bashqa mebudlardin chongdur. ⁵ Kim uninggha bir beyt yasiyalaydu? Asmanlar bilen asmanlarning asmani uni sighduralmaydu. Men kimdurmenki, uninggha bir beyt yasiyalaymen, belki uning aldida xushbuy isriq yandurmaq üçün uni yasay. ⁶ Emdi altun, kümüş, mis, tömürning hünirini bilip, sösun, toq qizil we kök renglik beytning

ishigha qabil bolup, neqish qilishqa usta bolghan bir kishini manga ewetkin. U özi Yehuda bilen Yérusalémnda bolup méning qéshimda turup, atam Dawud turghuzghan hünérwenler bilen ish qiliship bersun. ⁷ Liwandin kédír, qarighay we sendel yaghichi manga ewetkin, chünki séning xizmetkarliring Liwanda yaghach keskili usta bolghinini bilimen. Mana méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliringgha hemdem bolgili teyyardur. ⁸ Nahayiti tola yaghach ewetkeysen, chünki men yasaydighan öy chong zinnetlik bolidu. ⁹ Yaghachni késidighan xizmetkarliringgha yigirme ming kor sorulghan bughday, yigirme ming kor arpa, yigirme ming charek yagh we yigirme ming charek sharab bérimen» dédi. ¹⁰ Tirning padishahi Xuram Sulayman'gha xet ewetip: «Xudawende öz qowmini dost tutqini üçün séni ularning üstige padishah qildi» dep jawab berdi.

¹¹ Xuram hem éyttiki: «Xudawendige bir beyt yasap, özige bir padishahliq ordisini bina qilghili hékmet we pemi bar dana oghulni Dawud padishahqa béríp, asman bilen yerning yaratquchisi bolghan Israilning Tengrisi Xudawendige hemdusana bolsun. ¹² Emdi men Xuram-Abi dégen bir hoshyar we pemlik hünérwen kishini ewetimen.

¹³ U Danning qizliridin bolghan bir xotunning oghli bolup, uning atisi bir tirliq kishi idi. U özi altun, kümüş, mis tömür, tash we yaghachning hünirini bilip, sösün, kök, aq we toq qizil renglik yipning ishigha qabil bolup, her xil neqish qilip, her xil toqushning hüniride ustidur. Uninggha shu ishni tapshurghaysenki, u séning hünérwenliring we xojam atang Dawudning hünérwenliri bilen ish qiliship bersun. ¹⁴ Emdi xojam özi éyqtinidek öz xizmetkarlirigha bughday, arpa, yagh we sharabni ewetsun. ¹⁵ Biz bolsaq qanche lazim qilsang, Liwanda yaghach késip, déngizda sal baghlap Jaffagha keltürüp, sanga tapshurimiz. U yerdin özüng Yérusalémgha élip chiqqaysen» dédi. ¹⁶ Sulayman Israilning yurtidiki hemme bigane ademlerni öz atisi Dawud ilgiri qilghandek sanaqtin ötküzüp sanidi. Ularning sani bir yüz ellik üç ming chiqti.

¹⁷ Ulardin yetmish mingni yük kötürgüchi qilip, seksen mingni taghlarda tash keskili teyinlep, üç ming alte yüzni xelqni ishqa sélip, ularning üstide turghili qoydi.

Xudawendining beytining qurulushi

3¹ Sulayman Xudawendining beytini Yérusalémdeki Moriya téghida yasap, atisi Dawud rohiy körünüş körgen yerde bina qilghili bashlidi. Anda Dawud özi yebusiy bolghan Ornanning xaminining jayini teyinligenidi. ² Sulayman öz seltenitining tötinchi yili ikkinchi ayning ikkinchi künide yasashqa qopti.

³ Sulayman Xudaning beytini yasap, kona gez miqdarigha muwapiq ulining uzunluqini atmish gez we toghrisini yigirme gez qildi. ⁴ Beytning aldidiki aywanning uzunluqi beytning toghrisi bilen barawer qilinip, yigirme gez bolup, égzlikli bir yüz yigirme gez idi. Uning ichini sap altun bilen qapliidi. ⁵ Chong imaretning ich teripini qarighay yaghichi bilen yépip, sap altun bilen qaplap, xorma derex süretlirini neqish qilip zenjirler bilen zinnetlep, andin imaretni qimmet baha tashlar bilen perdaz qildi. ⁶ Emma altun özi Parwayimdin keltürülgenidi. ⁷ Beytni, jege bilen késheklerni, tam bilen ishiklirini altundin qaplap, tamlargha kérub süretlirini neqish qildi.

⁸ Hemmidin muqeddes dégen xanini hem yasap teyyar qildi. U xana beytning toghrisi bilen barawer bolup, uzunluqi yigirme gez we toghrisi yigirme gez idi. Alte yüz talant altun ishlitip, uni sap altun bilen qapliidi. ⁹ Mixlarning wezni ellik shéqel altun idi. Ikkinchi qewetning xanilirini hem altun bilen qapliidi. ¹⁰ Hemmidin muqeddes-xanida ikki kérubning süritini neqish qilip yasap altun bilen qapliidi. ¹¹ Kérublarning qanatlrining uzunluqi jemi yigirme gez idi. Birining bir qaniti besh gez uzun bolup, xanining bu témigha yétip, yene bir qaniti hem besh gez uzun bolup, bashqa bir kérubning qanitigha yétetti. ¹² Ikkinchi kérubning bir qaniti besh gez uzun bolup, xanining bashqa bir témigha yétip, yene bir qaniti besh gez uzun bolup, awwalqi kérubning qanitigha yétetti. ¹³ Bu kérublarning qanatlrini yigirme gezgiche yéyilip, kérublar öre turup, yüzlrini ich teripige qaraytti. ¹⁴ Perdini kök, sösün, toq qizil we aq kanap yiptin toqup, kérub süretlrini bilen zinnetliidi.

Xudawending beyti üçün mistin yasalghan buyumlar

¹⁵ Ikki tüwrükni hem yasap, beytning aldida turghuzup qoydi. Ularning égzlikli ottuz besh gez bolup, herbirining üstige qoyulghan taj besh gez idi. ¹⁶ Ilhamgahqa qilghandek zenjirler yasap, tüwrüklerning tajlirigha qoydi. Yüz anar süritini hem étip, zenjirlerge qoydi. ¹⁷ Tüwrüklerni beytning aldida qoyup, birini ong teripide yene birini chep teripide turghuzup, ong teripidikini Yakin we chep teripidikini Boaz dep atidi.

4¹ Andin mistin bir qurban'gahni étip, uzunluqini yigirme gez toghrisini yigirme gez we égzlikini on gez qildi. ² Mistin bir köl hem quydi. Uning bir chétidin yene bir chétigiche on gez miqdari idi. Uning chörisi tamam yumilaq bolup, égzlikli besh gez idi. Chörisini chaghlighili ottuz gezlik bir shoyna ketti. ³ Uning chöriside léwining tégide uy süretlrini bolup, mis kölining chörisini yögep, herbir gez miqdarida ondin süret neqish qilin'ghanidi. Bu uy süretlrini ikki

qatar bolup, kölning özi bilen bir quyulghanidi. ⁴ Mis köli bolsa on ikki dane uy süritining üstide qoyulghanidi. Bularning üchi shimal teripige, üchi gherb teripige, üchi jenub teripige we üchi sherq teripige yuzlen'genidi. Mis köli ularning üstide sélin'ghanidi we hemmisining ayaghliri ich teripige idi. ⁵ Misning qélinliqi qol toghrisining miqdariche idi. Uning léwi piyalining léwidedek qiliniq, shekli échilghan niluperdek idi we uningda üch ming bat su kemlinetti. ⁶ U hem on das teglikini étip, yuyush üçün beshni ong teripide we beshni chep teripide qoydi. Bularda köydüridighan qurbanliqlarni yuyulatti, emma mis kölide kahinlar özini yuyatti. ⁷ U hem sani on bolghan altun shamdanni buyrulghandek étip, beytte beshni ong teripide, beshni chep teripide qoydi. ⁸ Andin on joza étip, beytte beshni ong teripide, beshni chep teripide qoydi. U hem altundin yüz qacha étip qoydi. ⁹ Andin kahinlarning hoylisi bilen chong tashqiriqi hoylini yasap, u hoyligha ishikler étip, ishiklarni mis bilen qaplidi. ¹⁰ Mis kölini beytning ong yénida, sherqiy jenub teripide qoydi. ¹¹ Xuram hem qazanlarni gürjek bilen qachilarni étip teyyar qildi. Xuram hemmisini shundaq qilip, Sulayman padishah uninggha Xudaning beyti üçün buyrughan ishni pütküzdü.

¹² U özi ikki tüwrükni yasap, u ikki tüwrükning töpisdiki yumilaq tajlarni étip, tüwrüklerning töpisdiki ikki yumilaq tajlarni yapidighan tor zinnetlirini qildi. ¹³ U ikki tor zinnetliri üçün töt yüz anar süritini qilip, tüwrüklerning töpisdiki ikki yumilaq tajni yapqili herbir tor zinniti üçün ikki qatar anar süretlirini qoydi. ¹⁴ U özi das tegliklirini étip, das tegliklirining töpisdiki daslarni hem teyyar qildi. ¹⁵ U hem mis köli bilen tégidiki on ikki uy süritini quyup, ¹⁶ qazan bilen gürjeklerni, changgak bilen hemme eswablarni étip qoydi. Xuram-Abi bu nersilerni Sulayman'gha Xudawending beyti üçün parqiraydighan mistin etkenidi. ¹⁷ Padishah Iordanning tüzlenglikide Sukkot bilen Zeredaning otturisida laydin etken qéliplarda buni quydurdi.

Xudawending beyti üçün altundin yasalghan buyumlar

¹⁸ Sulayman bu nersilerdin undaq tola qildiki, misning wezni melum bolmaytti. ¹⁹ Sulayman Xudaning beytge lazim bolidighan nersilerni qildurdi, yeni altun qurban'gahini, teqdim nanlirini qoyidighan altun jozilirini, ²⁰ sap altundin bolghan shamdanlar bilen ularning chiraghlirini nusxilirigha muwapiq etküzüp, ilhamgahning aldida qoyup, ²¹ Gül süretlirini, chiraghlar bilen chiragh qisqachlirini ewzel altundin soqturup, ²² pichaq bilen qachilarni, sap altundin bolghan isriqdanlarni qildurdi. Beytning kiridighan yerliri bolsa hem beytning ichkirki ishikliri, yeni hemmidin muqeddes-xanining ishikliri we hem beytning tashqiriqi ishikliri sap altundin étilgenidi.

Sulayman Xudawendining beytini Xudagha ataydu

5¹ Sulayman Xudawendining beyti üçhün qildurghan hemme ishlar teyyar bolghanda Sulayman atisi Dawud Xudawendige muqeddes qilghan kümüşhni, altunni we hemme qachilarni keltürüp, Xudaning beytining xezinisige saldi.

² Andin kéyin Sulayman Israilning hemme aqsaqallirini we qebililerning serdarlirini, yeni beni-Israilning xanidanlirining chonglirini Xudawendining ehde sanduqini Dawudning shehiri dep atalghan Si'ondin élip chiqmaq üçhün Yérusalémgha qichqirip yighdurdi. ³ Qichqirilib, Israilning hemme ademliri yettinchi ayda tutidighan héytta padishahning qéshigha yighildi.

⁴ Israilning hemme aqsaqalliri kelgende lawiylar ehde sanduqini kütürdi.

⁵ Ular ehde sanduqini, jamaetning chédiri bilen chédiridiki hemme muqeddes qachilarni élip chiqti. Kahinlar bilen lawiylar u nersilerni élip chiqti. ⁶ Sulayman padishah özi bilen uning qéshigha yighilghan Israilning hemme jamaiti ehde sanduqining aldida turup, undaq tola qoy bilen kalini qurbanliq qildiki, toliliqi üçhün héch sanighili bolmaytti. ⁷ Kahinlar Xudawendining ehde sanduqini beytning ilhamgahigha, yeni hemmidin muqeddes-xanigha élip kirip, kérublarning qanatlirining tégidiki jayigha qoydi. ⁸ Chünki kérublar ehde sanduqi turghan jayning üstide qanatlirini yéyip turdi. Shundaqki, ehde sanduqi bilen baldaqlirining üsti kérublardin yépilghanidi. ⁹ Baldaqliri undaq uzun idiki, uchliri ilhamgahning aldidin körünetti, lékin tashqiriraq yerdin körünmeytti. Bular bu waqitqiche shu yerde turmaqta. ¹⁰ Ehde sanduqining ichide ikki tash taxtisidin bashqa nerse yoq idi. Beni-Israil Misirdin chiqqandin kéyin Xudawende ular bilen ehde qilghinida Musa Xorébtu turup, ularni anda salghanidi.

¹¹ U yerde bolghan hemme kahinlar pirqining nöwitige qarimay özini muqeddes qildi. ¹² Kahinlar muqeddes xanidin chiqqinida lawiylar bilen hemme shéir oqughuchilar, yeni Asaf, Héman we Yedutun bilen ularning oghulliri we buraderliri aq kanap kiyip, jangjang, satar bilen changlar tutup qurban'gahning sherq teripide turdi. Ular bilen bir yüz yigirme kahin kanay chélip turdi.

¹³ Kanaychilar bilen shéir oqughuchilar bir bolup, tengshigen awaz bilen Xudawendige medhiye oqup turup, öz awazlirini kütürüp, kanay, jangjang we xilmuxil neghmiler chélip: «Xudawende keremlik bolup, uning rehimdilliki ebedkiche turidu» dep Xudawendige shükür éytqinida bir bulut kélip, Xudawendining beytini toldurdi. ¹⁴ Shundaqki, kahin bulutning sewebidin turup qélip, xizmet qilalmidi, chünki Xudaning beyti Xudawendining shan-sheripidin tolghanidi.

Sulayman Israil üçün dua qilidu

6¹ Sulayman éytti:

«Xudawende: < Men qaranghuluqta maqan tutay> dep éytti. ² Emdi men sanga olturidighan bir öy yasidim. Sen anda ebedkiche olturghaysen» dédi. ³ Andin padishah burulup, Israilning hemme jamaitini mubareklidi we Israilning hemme jamaiti anda öre turup turdi. ⁴ U éyttiki: «Israilning Tengrisi Xudawendige hemdusana bolsun. Öz aghzi bilen atam Dawudqa wede qilghan ishni öz qoli bilen pütküzdü. U özi sözlep: ⁵ < Men öz qowmim Israilni Misir yurtidin chiqarghan kündin tartip ismim üçün anda bir öy yasay dep, Israilning hemme qebililirining arisida bir sheherni ilghimidim we ya qowmim Israilning üstide seltenet qilghili héch kishini ilghap qoymidim. ⁶ Lékin méning ismim anda bolsun dep, Yérusalémni teyinlep, öz qowmim Israilning üstide seltenet qilghili Dawudni ilghidim» dédi. ⁷ Emma atam Dawud: < Israilning Tengrisi Xudawendining ismigha bir öy yasay> dep öz könglide niyet qilghanidi. ⁸ Lékin Xudawende atam Dawudqa éyttiki: < Méning ismimgha bir öy yasighili niyet qilghiningda könglüngning niyiti yaxshidur. ⁹ Emma sen shu özini yasimaysen, belki séning pushtungdin chiqqan öz oghlung méning ismimgha öyni yasaydu» dédi. ¹⁰ Emdi Xudawende öz wedisini beja keltürdi. Men atam Dawudning ornida qopup, Xudawende wede qilghandek Israilning textide olturup, Israilning Tengrisi Xudawendining ismigha öyni yasidim. ¹¹ Anda ehde sanduqinimu qoydum. U sanduqta Xudawende beni-Israil bilen baghlighan ehding taxtiliri saqlinidu» dédi.

¹² Andin u özi Israilning hemme jamaitining huzurida Xudawendining qurban'gahining aldida turup, qollirini kütürdi. ¹³ Chünki Sulayman mistin uzunluqi besh gez, toghrisi besh gez, égzikliki üç gezlik bir munberni yasap, hoylining otturisida qoyghanidi. Anda u turup, Israilning hemme jamaitining aldida tiz püküp, asman teripige qol kütürüp éyttiki:

¹⁴ «Ey Israilning Tengrisi Xudawende, xahi asmanda, xahi yerde sendek Tengri yoqtur. Öz bendiliring pütün köngülliri bilen aldingda yürse, ehde bilen merhemetni saqlaysen. ¹⁵ Chünki sen bendeng atam Dawudqa qilghan wedini beja keltürüp, öz aghzing bilen wede qilghiningni bu kündikidek öz qolung bilen pütküzdüng. ¹⁶ Ey Israilning Tengrisi Xudawende, emdi öz bendeng atam Dawudqa qilghan wedengde turghin. Sen uninggha: < Eger baliliring öz yolini saqlap, sen aldında yürgendek öz aldında yürse, Israilning textide méning

aldimda olturghili séning ewladingdin kishi kem qalmaydu» dep éytting. ¹⁷ Ey Israilning Tengrisi Xudawende, sen öz bendeng Dawudqa éytqan sözüng rast chiqsun.

¹⁸ Lékin Xuda özi bu alemde ademlarning arisida olturamdu? Mana asmanlar bilan asmanlarning asmani séni sighduralmaydu. Undaq bolsa, men yasighan öy séni qandaq sighduralaydu? ¹⁹ Emma ey Tengrim Xudawende, öz bendengning duasi bilan iltijasiga qulaq sélip, bendengning séning aldingda qilghan yalwuruhi bilan tilikini anglap, ²⁰ öz közliringni bu öy bilen jayning teripige kéche-kündüz ochuq tutqaysen. Sen uning toghrisida: «Méning ismim anda tursun» dep éytting. Shundaqki, bendeng bu jayda qilidighan duani anglighaysen. ²¹ Derweqe bendeng bilen qowming Israil bu jayda qilidighan duagha qulaq sélip, sen asmanda makan tutqan jayingdin anglighin. Anglighiningda ularni kechürgeysen.

²² Birkim öz heqemsayisige gunah qilip, uninggha: «Ant ichsun» dep qesem qilish buyrulup, bu öyde qurban'gahingning aldida qesem qilsa, ²³ sen asmanda anglap, emel qilip, öz bendiliringge adalet qilip, gunahkarni höküm qilip, uning ishlirini öz béshigha yandurup, adil kishige öz adalitige muwapiq heqqini bergeysen.

²⁴ Qowming Israil sanga gunah qilghini üçhün düshmendin urulsa, lékin séning teripingge yénip, isminggha izzet bérip, bu öyde sanga dua bilen iltija qilsa, ²⁵ sen asmanda anglap, öz qowming Israilning gunahini kechürüp, ularni sen ata-bowilirigha bergen yurtigha yandurghaysen.

²⁶ Ular sanga gunah qilghini üçhün asman baghlinip, yamghur yaghmisia, lékin ular bu yerde sanga dua qilip, isminggha izzet bérip, ularni tenglikke salghiningda öz gunahidin yansa, ²⁷ sen asmanda anglap, bendiliringni epu qilip, qowming Israilning gunahini kechürüp, ulargha mangidighan yaxshi yolni ögitip, öz qowminggha miras qilip bergen yurtungning üstige yamghur yaghdurghaysen.

²⁸ Eger yurtta acharchiliq ya waba bolsa, ziraette chawirish apiti bolsa ya uninggha hal chüshse, chéketke ya kök qurt chüshse ya düshmenliri ularning yurtining sheherliride ularni qistisa, hernéme bala ya derd bolsa, ²⁹ birkim ya pütün qowming Israil hernéme dua ya iltija qilsa, ularning herbiri öz köngül derdini bilip, qollirini bu öyning teripige sunsa, ³⁰ sen asmandiki makaningda anglap, ularni kechürüp, emel qilip, könglini bilgech herbirige öz yollirigha muwapiq yandurghaysen, chünki yalghuz sen hemme beni-Ademning köngüllirini bilisen.

³¹ Ular sen ata-bowilirigha bergen yurtta olturup, ömrining hemme künliride sendin qorqsun dep, shundaq qilghaysen.

³² Séning qowming Israildin bolmay, bigane bolghan kishi séning isming üçhün yiraq yurttin kelse, séning ulugh isming toghrisida ishitip, qudret qolung bilen uzitilghan biliking toghrisida anglighanlarning biri kélip, bu öyde dua qilsa, ³³ sen asmanda öz makaningdin uni anglap, u bigane sendin tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen,. Shuning bilen yer yüzidiki hemme xelq öz

qowming Israildek séning ismingni tonup, sendin qorqup, men yasighan bu öyning séning isming bilen atalghinini bilgey.

³⁴ Eger öz qowming sen ularni ewetken yolda öz dühmen bilen soqushqili bérip, sen ilghighan sheher bilen men séning isming üçün yasighan öy teripige yüz qaritip sanga dua qilsa, ³⁵ sen asmanda ularning duasi bilen iltijasini anglap, ularni himaye qilghaysen.

³⁶ Eger ular sanga gunah qilsa, — gunah qilmaydighan kishi yoq emesmu — we sen ulargha ghezeplinip, ularni dühmenning qoligha tapshursang we bular ularni esir qilip, yiraq yaki yéqindiki yurtqa élip barsa, ³⁷ lékin ular esir bolghan yurtta eqlige kélip, towa qilip, özi esir qilin'ghan yurtta sanga yalwurup: « Biz gunah qilip, natoghra bolup, yamanliq qilduq» dep ³⁸ ularni esir qilghan dühmenlirining yurtida pütün könglidin we pütün jénidin sen ularning atabowilirigha bergen yurtining teripige nezer sélip, sen ilghighan sheherning teripige tikilip, men séning isminggha yasighan öyning teripige qarap dua qilsa, ³⁹ sen asmanda öz makaningdin ularning duasi bilen iltijasini anglap, ularni himaye qilip, sanga qilghan gunahini öz qowminggha kechürgeysen.

⁴⁰ Ey Xudayim, sanga yalwurimenki, qachanki bu yerde dua qilinsa, séning közliring ochuq turup, qulaqliring séliqliq bolghay. ⁴¹ Ey Reb Xuda, emdi qopup, qudritingning ehde sanduqi bilen aramgahinggha özüng kelgin.

Ay Reb Xuda, séning kahinliring nijatni kiygey.

Teqwadarliring bolsa séning yaxshiliqing üçün shadliq qilghay. ⁴² Ey Reb Xuda, öz mesihlen'giningni yandurup ketküzmigin. Öz bendeng Dawudqa wede qilghan merhemetni yad qilghin».

Xudawendinging shan-sheripi beytni tolduridu

7¹ Sulayman dua qilip bolghanda asmandin ot chüshüp, köydüridighan qurbanliq bilen bashqa qurbanliqlirini köydürüp Xudawendinging shan-sheripi beytni toldurdi. ² Rebning shan-sheripi Xudawendinging beytini toldurghini üçün kahinlar Xudawendinging beytige kirelmedi. ³ Beni-Israilning hemmisi otning chüshkini bilen Xudawendinging shan-sheripi beytning üstige kelginini körgende tash qoyulghan hoyligha chüshüp, bashlirini yerge qoyup sejde qilip: «Xudawende keremlik bolup, uning merhemeti ebedkiche turidu» dep Xudawendige hemd shükür éytishti.

⁴ Andin padishah bilen hemme xelq Xudawendinging aldida qurbanliqlarni ötküzdü. ⁵ Sulayman padishah soyum qurbanliqni keltürginide yigirme ikki ming kala we bir yüz yigirme ming qoy qurbanliq qildi. Padishah bilen hemme xelq shundaq qilip, Xudaning beytini muqeddes qildi. ⁶ Kahinlar bolsa öz xizmitini

qilgihli teyyar turdi. Lawiylar Dawud padishah Xudawende üçün teyyarlitip: «Uning merhemiti ebedkiche turidu» dep Xudawendining hemdini oqushqa qildurup qoyghan neghmilerni tutup, Dawud teyinligen teriqide medhiye oqup, chélip turup, kahinlar ularning utturida turup kanay chalsa, Israilning hemmisi öre turghanidi. ⁷ Sulayman Xudawendining beytining aldidiki hoylining ottura yérini muqeddes qilip, anda köydürgen qurbanliqlar bilen shükür qurbanliqlirining yagh parchilirini qurbanliq qildi. Chünki Sulayman etken mis qurban'gahi bolsa köydüridighan qurbanliq bilen hediye qurbanliq we yagh parchilirini sighduralmaytti.

⁸ U waqit Sulayman we uning bilen pütün Israil, yeni Xamatqa kiridighan yoldin tartip Misirning jilghisighiche bar yerlerdin kelgen chong bir jamaet yette kün'giche héyt qildi. ⁹ Sekkizinch künde muqeddes yighilish üçün jem boldi. Ular yette kün'giche qurban'gahni Xudagha atap, yette kün héyt qildi. ¹⁰ Lékin yettinchi ayning yigirme üçinchi künide xelqni öz öylirige barghili qoydi. Ular Xudawendining Dawudqa, Sulayman'gha we öz qowmi Israilgha qilghan yaxshiliqi üçün xush dil bolup, shadliq qilip yandi.

Xudawende ikkinchi mertive Sulayman'gha körünüdu

¹¹ Shundaq qilip, Sulayman Xudawendining beyti bilen padishahning ordisini yasap teyyar qildi. Sulayman Xudawendining beyti bilen öz öyi toghrisida xahish qilghinining hemmisini pütüzüp, bu ishta rawaj tapti. ¹² Xudawende kéchide Sulayman'gha körünüp, uninggha éytti:

«Men duayingni anglap bu yerni özümning qurbanliq jayi bolsun dep ilghidim. ¹³ Eger asmanni yamghur yaghmighudek étiwetsem ya chéketkilerge yurtni yenglar dep buyrusam ya öz qowmimning arisigha waba ewetsem, ¹⁴ lékin öz ismim bilen atalghan qowmim özini töwen tutup, dua qilip yüzümni izdep, yaman yolliridin yansa, men asmandin anglap, gunahlirini epu qilip, yurtini tinchitimen. ¹⁵ Méning közlirim ochuq bolup, qulaqlirim bu yerde qilnidighan dualargha séliqliq bolidu. ¹⁶ Méning ismim anda ebedkiche bolsun dep, bu beytni ilghap muqeddes qildim. Közlirim bilen könglüm anda hemishe bolghay.

¹⁷ Eger sen atang Dawud méning aldında yürügendek yürüp, sanga buyrughinimning hemmisige emel qilip, qanun bilen ehkamlirimni tutsang, ¹⁸ men atang Dawudqa wede qilip: «Israilning üstide séning ewladingdin seltenet qilidighan kishi kem qalmaydu» dep éytqinimdek séning padishahliq textingni muqim qilimen.

¹⁹ Lékin mendin yénip, men silerge buyrughan emr bilen qanunlirimni tutmay, belki béríp, bashqa tengrilerge téwinip, ulargha sejde qilsanglar, ²⁰ men ularni özige bergén yurtumdin yiltizliri bilen qomurup, öz ismimga muqeddes qilghan bu beytni yüzümdin tashlap, uni hemme taipilerning arisida bir temsil we bir mesxire qilimen. ²¹ Derweqe bu ulugh beyt her ötidighan kishige bir ibret bolidu. U özi: « Némishqa Xudawende bu yurt bilen bu beytke mundaq qildi?» dep sorisa, ²² jawab bérilip: « Ularni Misir yurtidin chiqirip ata-bowilirining Tengrisi bolghan Xudawendini tashlap, özige bashqa tengriler tutup, ulargha bash égip ibadet qilghini üçün u özi bu hemme yamanliqni ulargha keltürdi» dep éytilidu» dédi.

Sulaymanning qurulush ishliri

8¹ Yigirme yil ötüp bolup, Sulayman Xudawendining beyti bilen öz öyini yasap bolghandin kéyin, ² Xuram Sulayman'gha bergén sheherlerni yasap, beni-Israilni anda olturghuzup qoydi. ³ Andin Sulayman Xamat-Zobagha béríp, uni meghlup qildi. ⁴ U hem chöldiki Tadmor bilen Xamattiki hemme ambar sheherlirini bina qilip yasidi. ⁵ Andin üstün Beyt-Xoron bilen astin Beyt-Xoronni yasap, ularni mehkem qilip, sépil, derwazilar we baldaqlar bilen chörisini baghlidi. ⁶ Shundaq hem Sulayman Baalat bilen özining hemme ambar sheherlirini yasap, atliqlarning sheherlirini bina qilip, Yérusalémda Liwanda we memliketning her yéride xalighinini yasidi.

⁷ Xittiylardin, amoriylardin, perizziylardin, xiwwiylardin we yebusiylardin qalghanlar, yeni beni-Israildin bolmighan hemmisi hashargha tutuldi.

⁸ Sulayman bularni, yeni beni-Israil tamamen yoqatmighan taipilerning yurtta qalghan ewladlirini hashargha tutup, ishqa saldi we bular shu kün'giche shundaq bolup qaldi. ⁹ Lékin beni-Israildin Sulayman héch kishini öz ishigha sélip, qul qilmidi, belki ular jeng qilghuchi, palwanlirining serdarliri qilinip, harwa bilen atliqlirining serdarliri boldi.

¹⁰ Sulayman padishahning chong mensepdarliri ikki yüz ellik idi. Bular xelqning üstide turatti.

¹¹ Sulayman Firewnning qizni Dawudning shehiridin köchürüp, özi uninggha yasighan öyde olturghuzdi, chünki u éyttiki: «Bir xotunning Israilning padishahi Dawudning öyide olturushini xalimaymen. Xudawendining ehde sanduqi anda kelgendin kéyin bu jay muqeddestur» dédi.

¹² Sulayman Xudawende üçün aywanning aldida yasighan qurban'gahta Xudawendige köydüridighan qurbanliq ötküzetti.

Sulayman qurbanliqlar keltüridu we lawiylar xizmetke teyinleydu

¹³ Shundaqki, Musaning buyrughinigha muwapiq her kün shu kün üçün tayin qilin'ghan qurbanliqni ötküzdi. Shabat künliride, yéngi aylarda we yildiki üç héytta, yeni Pétir nan héytida, Hepte héytida we Sayiwen héytida qurbanliq ötküzetti. ¹⁴ U öz atisi Dawud buyrughandek kahinlarning pirqilirini teyinlep, nöwetlirini toxtitip: «Lawiylar öz perzige muwapiq medhiye oqup, her kün shu kün üçün teyinlen'gen ishlarni qilip, kahinlarning aldida xizmet qilip, derwaziwenler öz pirqilirige muwapiq hemme derwazilarda pasibanliq qilsun» dep buyrudi. Chünki Xudaning adimi Dawud shundaq emr qilghanidi. ¹⁵ Ular padishah xezine bilen bashqa ishlar toghrisida kahinlar bilen lawiylargha buyrughandin yanmidi. ¹⁶ Sulaymanning ishliri Xudawending beytining uli sélin'ghan kündin tartip teyyar bolghuchilik pütüküzüldi. Shuning bilen Xudawending beyti teyyar boldi.

Sulaymanning kémiliri altun élip kélidu

¹⁷ U waqitta Sulayman chiqip, Édomning yurtida bolup, déngizning boyida bar Esyon-Géber bilen Élatqa bardi. ¹⁸ Xuram bolsa öz ademlirining qoli bilen uninggha kémiler keltürüp, öz xizmitide bolup kémichilikni bilgen kishilernimu ewetti. Bular Sulaymanning ademliri bilen hemrah bolup Ofirgha bérup, u yerdin töt yüz ellik talant altunni élip kélip, Sulayman padishahqa keltürdi.

Shébaning melikisi Sulaymanning qéshigha kélidu

9¹ Shébaning melikisi Sulaymanning shöhritini anglighanda uni müshkül soallar bilen sinighili chiqip, xushbuy dora-dermek, nahayiti tola altun, qimmet baha tashlar artiqliq tögilerni élip, chong-chong debdebe bilen Yérusalémgha keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglide bolghan herqandaq nerse toghrisidin sözleshti. ² Lékin Sulayman uninggha hemme soallarning uchurini berdi. Héchnéme Sulayman'gha yoshurun'ghan emes idi, belki hemmisini uninggha dep berdi.

³ Shébaning melikisi Sulaymanning hékmitige, yasighan öyige ⁴ we dastixinidiki taamgha béqip, qullirining hazir bolup olturup xizmetkarliri uning qéshida turghinigha qarap, kiygen kiyimlirige nezer sélip, uning saqiylirini körüp, uning Xudawending beytigha keltürgen qurbanliqlirigha qarighanda ganggirap qélip, ⁵ padishahqa éyttiki:

«Men öz yurtumda séning ishliring bilan hékmiting toghrisida anglighan xewer rast chiqti. ⁶ Men kélip, öz közlirim bilen körmigüche xewerge ishenmidim. Emma mana yérimimu manga éytilmighan iken. Séning hékmitingning ulughluqi tamam manga éytilmaptu, chünki men anglighan shöhritingdin éship ulughdursen. ⁷ Séning ademliring xush-bextlik bolup, hemishe séning aldingda turup, hékmitingni anglaydighan xizmetkarliring özi xush-bextliktur. ⁸ Séni xush körüp, séni öz aldida padishah bolghili Israilning textige olturghuzghan Tengring Xudawendige hemdusana bolsun. Derweqe Xudaying Israilni dost tutup, ularni ebedkiche muqim qilmaq üçün séni ulargha höküm we adalet qilghili padishah qilip qoyuptu» dédi.

⁹ U özi padishahqa bir yüz yigirme talant altunni, nahayiti tola xushbuy dora-dermeklerni we qimmet baha tashlarni berdi. Shébaning melikisi Sulayman padishahqa bergen dora-dermekler bolsa undaq ewzel idiki, shunche yaxshi dora-dermekler héch tépilmaytti.

¹⁰ Xuramning ademliri bilen Sulaymanning ademliri Ofirdin altun keltürüp, andin sendel yaghichi bilen qimmet baha tashlar hem élip keldi. ¹¹ Sendel yaghichidin padishah Xudawendingin beyti bilen padishahning ordisi üçün pelempey yasap, shéir oqughuchilar üçün chang bilen satarlar etküzdi. Undaq nersiler Yehudaning yurtida ilgiri körün'gen emes idi.

¹² Sulayman padishah Shébaning melikisige bu özi uninggha élip kelginining barawérigé yandurup berginining üstide uning xalap sorighinini hem berdi. Andin u özi xizmetkarliri bilen öz yurtigha yénip ketti.

Sulaymanning bayliqliri

¹³ Sulayman'gha her yil keltürülgen altunning wezni alte yüz atmish alte talant idi. ¹⁴ Shuningdin bashqa tijaret qilghuchi bilen sodigerler, hemme ereb padishahliri bilen yurtning waliyliri Sulayman'gha altun kümüsh keltüretti.

¹⁵ Sulayman padishah altundin ikki yüz chong sipar soqturdi. Herbir sipargha alte yüz atmish alte soqturulghan altun ketti. ¹⁶ Üch yüz kichikrek altun siparni hem soqturup, her mundaq sipargha üç yüz shéqel altun ishletti. Padishah siparlarni Liwan janggilining yaghichidin yasalghan öyde ésip qoydi.

¹⁷ Andin padishah pil chishidin bir chong textni étip, sap altun bilen qaplidi.

¹⁸ Textning alte pellilik bir pelempey bilen bir altun qedemgahi bolup, bular textke békitiklik idi. Olturidighan jayining ikki yénida qol qoyghusi bolup, herbir qol qoyghusining yénida birdin shirning oyulghan süriti bar idi.

¹⁹ Alte pelling herbirining ikki teripide birdin on ikki shirning oyulghan süriti bar idi. Undaq nerse bashqa bir memlikette yasalghan emes idi.

²⁰ Sulayman padishahning ishlitidighan piyalirining hemmisi altundin idi. Liwan janggilining yaghichidin yasalghan öyning qachiliri sap altundin bolup, héchbiri kümüshdin emes idi. Kümüsh Sulaymanning waqtida héchnémidek sanalmaytti. ²¹ Chünki padishahning kémiliri Xuranning ademlirining qoli bilen mangdurulup, Tarshishqa bérip, her üçinchi yili bu Tarshish kémiliri yénip kélip, altun, kümüsh, pil chishi, maymun bilen tozlar keltüretti. ²² Sulayman padishah dölet bilen hékmette yer yüzidiki hemme padishahlardan ashatti. ²³ Yerning hemme padishahliri Xuda özi Sulaymanning könglige salghan hékmitini anglimaq üçün uning qéshigha kéletti. ²⁴ Ularning herbiri öz tartuqini, yeni kümüsh qachiliri, altun qachiliri, kiyimler, yaraghtar, xushbuy dora-dermekler, atlar we qéchirlar élip kélip, yildin yilgha shundaq qilatti.

²⁵ Sulaymanning töt ming qoshma harwa atlirining éghilliri bilen on ikki ming atliq bar idi. Bularni hem harwilar üçün teyinlen'gen sheherlerde, hem Yérusalémda padishahning qéshida qoydi. ²⁶ U özi deryadin tartip filistiniylerning yurti bilen Misirning chégrisighiche hemme padishahlarning üstide seltenet qilatti.

²⁷ Padishah undaq qildiki, kümüsh Yérusalémda tash bilen barawer sanilip, kédir yaghichi bolsa, pes tüzlengliklerdiki nurghun bolghan üjme yaghichi bilen barawer sanilaytti. ²⁸ Sulayman'gha Misirdin we hemme bashqa yurtlardan atlar keltürületti.

Sulaymanning wapati

²⁹ Sulaymanning bashqa ishlirining awwalqi we axirqi weqeliri Natan peyghemberning kitabida, shilohliq Axiyaning peyghemberlik kitabida we rohiy körünüş körgüchi Yiddoning özi Nebatning oghli Yerobiam toghrisida körgen rohiy körünüshlerning bayanida pütülgendur. ³⁰ Sulayman Yérusalémda qiriq yil pütün Israilning üstide seltenet qildi. ³¹ Andin Sulayman ata-bowilirining arisida rahet tépip, atisi Dawudning shehiride depne qilindi. Uning oghli Réhabéam ornida padishah boldi.

Israil ikkige bölünidu

10¹ Réhabéam Shekemge bardı, chünki Israilning hemmisi uni padishah qilghili Shekemge kelgenidi. ² Nebatning oghli Yerobiam Sulayman padishahning qéshidin qéchip, Misirda bolup turup, buni anglighanda u özi Misirdin yénip keldi. ³ Ular kishi ewetip, uni qichqardi. Yerobiam bilen pütün Israil Réhabéamning qéshigha kélip, uninggha éyttiki: ⁴ «Séning atang yükimizni éghir qildi. Sen emdi atang bizge qoyghan qattiq ish bilen éghir boyunturuqni

yénikrek qilsang, sanga xizmet qilayli». ⁵ U ulargha: «Bérip, üç kün'giche toxtap turup, andin qéshimga yénip kélinglar» dédi. Shuni dégende xelq térilip ketti.

⁶ Réhabéam padishah öz atisi Sulayman tirik ikende uning qéshide turghan qéri ademlerdin meslihet sorap: «Bu xelqqa béridighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler?» dédi.

⁷ Ular uninggha söz qilip éytti: «Eger sen bu xelqqa yaxshiliq körsitip, ularni razi qilip ulargha yaxshi söz éytsang, ular hemishe séning qulliring bolidu» dédi.

⁸ Lékin u özi qéri kishiler uninggha körsetken meslihetni tashlap, özi bilen chong bolup qéshida turghan yash kishilerdin meslihet sorap,

⁹ ulargha éytti: «Manga: «Séning atang bizge salghan boyunturuqni yénikrek qilghin» dégen bu xelqqa béridighan jawabim toghrisida néme meslihet bérisiler?» dédi. ¹⁰ Uning bilen chong bolghan yash ademler uninggha söz qilip éytti: «Séning atang boyunturuqimizni éghir qildi, lékin sen: «Uni bizge yénikrek qilghin» dep sanga söz qilip éytqan bu xelqqa söz qilip, mundaq éytqinki: «Méning kichik barmiqim atamning béliidin yoghanraq bolidu.

¹¹ Atam silerge éghir bir boyunturuqni qoyghan bolsa, men boyunturuqunglarni téxi éghir qilay. Atam silerni qamcha bilen onglighan bolsa, men silerni chayan bilen onglay» dédi.

¹² Üchinchi künde Yerobiam bilen hemme xelq Réhabéamning qéshigha keldi, chünki padishah: «Üchinchi künde manga yénip kélinglar» dep buyrughanidi.

¹³ Padishah qéri ademler uninggha bergén meslihetni tashlap xelqqa bir qattiq jawab bérip,

¹⁴ yash ademlarning meslihetige muwapiq ulargha: «Atam boyunturuqunglarni éghir qildi, lékin men uni téxi éghir qilay. Atam silerni qamcha bilen onglaytti, lékin men silerni chayan bilen onglay» dep

¹⁵ padishah xelqning sözini anglimidi. Xudawende shilohliq Axiyaning wasitisi bilen Nebatning oghli Yerobiamgha éytqan sözning beja keltürülmiki üçün Xuda teripidin shundaq teqdir qilin'ghanidi.

¹⁶ Israilning hemmisi padishah ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab bérip éyttiki: «Dawud bilen néme nésipimiz bar? Yishayning oghli bilen néme mirasimiz bar? Ey Israil, öz chédirliringgha ketkin! Ey Dawud, öz öyüngdin xewer alghin» dédi. Andin Israil öz makanlirigha yénip ketti.

¹⁷ Emma Yehuda sheherliride olturghan israiliylar bolsa ularning üstide Réhabéam padishah boldi. ¹⁸ Réhabéam padishah baj-alwanning nazarethchisi Hadoramni ewetkende beni-Israil uni chalma-késekkilip öltürdi. Emma Réhabéam padishah özi aldirap harwisigha chiqip, Yérusalémgha qéchip ketti.

¹⁹ Shu teriqide Israil Dawudning xanidanidin bu kün'gichilik ayrilip ketti.

11 ¹ Réhabéam Yérusalémgha kelgende Israil bilen jeng qilip, padishahliqni Réhabéamgha yandursun dep, hemme Yehuda xanidanidin we Benyamin

qebilisidin bir yüz seksen ming xillan'ghan eskerni yig'hdurdi. ² Lékin Xudawendining sözi Xudaning adimi Shemayagha kélip éyttiki: ³ «Yehudaning padishahi bolghan Sulaymanning oghli Réhabéamgha we Yehuda bilen Benyaminning yurtidiki hemme israiliylargha éytqinki: ⁴ « Buraderliringlar bilen jeng qilghili chiqmanglar. Herbiringlar öz öyige yénip ketsun, chünki bu ish mendundur» dep Xudawende éytidu» dédi. Ular Xudawendining sözige qulaq sélip, Yerobiamgha qarshi chiqmay yénip ketti.

Réhabéamning awwalqi ishliri

⁵ Lékin Réhabéam Yérusalémda olturup, Yehuda yurtini saqlimaq üçün bezi sheherlirini mehkem qilip yasidi. ⁶ U özi Beytlehem, Étam we Teqoani mehkem qildi. ⁷ U hem Beyt-Zur, Soko we Adullamni, ⁸ Gat, Maresha we Zifni, ⁹ Adorayim, Lakish we Azéqani, ¹⁰ Zora, Ayalon we Xébronni mehkem qildi. Bu mehkem qilin'ghan sheherlarning hemmisi Yehuda bilen Benyaminning yurtida idi. ¹¹ U bu qorghanlarni mehkem qilip, ularda serdarlar tiklep, ashliq, yagh bilen sharab yig'hip qoydi. ¹² Bu sheherlarning herbirini sipar we neyze bilen qorallandurup, nahayiti mehkem qildi. Yehuda bilen Benyamin Réhabéamning teripide turatti.

¹³ Emma Israilning pütün yurtidiki kahinlar bilen lawiylarning herbiri öz jayidin chiqip, uninggha ötüwaldi. ¹⁴ Chünki lawiylar özi Yerobiam bilen oghulliri ularni öz xizmiti bilen Xudawendige qilghan kahinliqidin heydiwetkini üçün öz yaylaq bilen mülüklerini tashlap, Yehuda bilen Yérusalémgha bardı. ¹⁵ Yerobiam özige bashqa kahinlar tiklep, qurbanliq égzikliri üçün teyinlep, diwilerning özige we u özi yasighan mozay süretlirige ibadet qilmaq üçün ularni toxtitip qoydi. ¹⁶ Emma lawiylarning keynidin Israilning hemme qebililiridin Israilning Tengrisi Xudawendining teripige öz köngüllirini mayil qilghan kishiler ata-bowilirining Tengrisi Xudawendige qurbanliq qilghili Yérusalémgha bérıp, ¹⁷ üç yilghiche turup, Sulaymanning oghli Réhabéamning padishahliqini quwwetlendürdi. Chünki ular üç yilghiche Dawud bilen Sulaymanning yolida yürüp turdi.

¹⁸ Réhabéam Dawudning oghli Yerimotning qizi Mahalatni xotunluqqa aldi. Bu özi Yishayning oghli Éliyabning qizi Abixayilning qizi idi. ¹⁹ U uninggha Yeush, Shemarya we Zaham dégen oghullarni tug'di. ²⁰ Uning üstige u Abshalomning qizi Maakani aldi. U uninggha Abiya, Attay, Ziza we Shélotmitni tug'di. ²¹ Réhabéam Abshalomning qizi Maakani hemme bashqa xotunliri bilen kénizekliridin oshuqraq dost tutatti. U on sekkiz xotun we atmish kénizekni alghanidi. Uningdin yigirme sekkiz oghul we atmish qiz töreldi. ²² Réhabéam Maakaning oghli Abiyani buraderlirining arisida bash we emir qilip qoydi,

chünki uni padishah qilmaqchi idi. ²³ U pemlik bolup, öz oghullirini Yehuda bilen Benyaminning hemme yurtlirida tarqitip, ulargha kengri ashliq bérip, ulargha tola xotunlar tapturup berdi.

Misrning padishahi Shishaq Yehudagha hujum qilidu

12¹ Réhabéamning padishahliqi mustehkem bolup, özi qudret tapqanda u özi pütün Israil bilen bille Xudawendining qanunini terk qildi. ² Lékin Réhabéamning seltenitining beshinchi yilida Misirning padishahi Shishaq Yérusalémgha qarshi chiqti, chünki ular Xudawendige asiqliq qilghanidi. ³ U bir ming ikki yüz harwa bilen atmish ming atliqni özige hemrah qilip Misirdin chiqip, liwiyelik, sukkilik we hebeshliklerdin hésabsiz xelq élip kélip, ⁴ Yehudaning yurtidiki mehkem sheherlerni élip, Yérusalémghiche chiqti.

⁵ U waqit Réhabéam bilen Yehuda emirliri Shishaqtin qorqqach Yérusalémda jem bolsa, Shemaya peyghember chiqip, bularning qéshigha kélip, bulargha: «« Méni tashlighandin kéyin men hem silerni tashlap, Shishaqning qoligha tapshurdum» dep Xudawende éytidu» dédi. ⁶ Shuni dégen Israilning emirliri bilen padishah özini töwen tutup: «Xudawende adildur» dep éytti. ⁷ Xudawende ularning özini töwen tutqinini körgende Xudawendining sözi Shemayagha kélip éyttiki: «Ular özini töwen tutqini üçün men ularni halak qilmay, belki aran qutulghili qoyup, Shishaqning qoli bilen öz ghezipimni Yérusalémning üstige tökmeymen. ⁸ Lékin ular méning xizmitimni yat padishahliqlarning xizmitidin perq etsun dep, ular uning qulliri bolsun» dédi.

⁹ Misirning padishahi Shishaq Yérusalémgha chiqip, Xudawendining beytining xezinisi bilen padishahning ordidiki xezinilirining hemmisini talap, Sulayman etken altun siparlirini élip ketti.

Réhabéamning selteniti

¹⁰ Bularning ornida Réhabéam padishah mistin siparlar etküzüp, padishahning ordising derwazisida pasibanliq qilghan sipahlarning serdarining qoligha tapshurdi. ¹¹ Padishah Xudawendining beytigha barghanda sipahlar ularni élip kötürüp, kéyin pasibanxanigha yene keltürüp qoyatti.

¹² Réhabéam özini töwen tutqini üçün Xudawende öz ghezipini uningdin kötürüp, uni tamamen xarab qilmidi, chünki Yehudada téxi az-maz yaxshiliq tépilatti. ¹³ Réhabéam Yérusalémda öz padishahliqini quwwetlendürüp seltenet qilatti. Réhabéam özi padishah bolghanda qiriq bir yashqa kirip, Xudawende öz ismi üçün Israilning hemme qebililiri arisidin ilghighan Yérusalém shehiride

on yette yil seltenet qildi. Uning anisi ammoniy xotun bolup, Naema dep ataldi.

¹⁴ Emma Réhabéam Xudawendini izdigili öz könglini mayil qilmay, yamanliq qilatti.

¹⁵ Réhabéamning bashqa ishlirining awwalqi we axirqi weqeliri bolsa Shemaya peyghemberning kitabida we rohiy körünüş körgüchi Iddoning nesebnamiler toghrisidiki tarix kitabida pütülgendur. Réhabéam we Yerobiam pütün ömrude bir-biri bilen jeng qiliship turatti. ¹⁶ Réhabéam öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Abiya uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Abiya Yerobiamni meghlup qilidu

13¹ Yerobiam padishahning seltenitining on sekkizinchi yilida Abiya Yehudaning üstige padishah bolup, ² Yérusalémda üç yil seltenet qildi. Uning anisi gibiyaliq Uriyelning qizi bolup, Mikaya dep ataldi. Lékin Abiya we Yerobiam bolsa bir-biri bilen jeng qiliship turatti. ³ Abiya batur jeng qilghuchilardin töt yüz ming sanliq bir qoshunni xillap, jengge chiqti. Lékin Yerobiam uning bilen soqushqili sekkiz yüz ming xillan'ghan batur ademlerdin sep baghlidi. ⁴ Abiya Efraimning taghliridiki Zémarayim téghida turup éyttiki: «Ey Yerobiam bilen hemme Israil manga qulaq sélinglar. ⁵ Bilmeysilermuki, Israilning Tengrisi Xudawende tuz ehdisi bilen wede qilip, Dawudning özige we uning oghullirigha Israilning padishahliqini ebedkiche toxtatqan. ⁶ Lékin Dawudning oghli Sulaymanning xizmetkari bolghan Nebatning oghli Yerobiam öz xojisigha asiqliq qilip qopti. ⁷ Pes xelq bilen yaman ademler uninggha yighilip, Sulaymanning oghli Réhabéamgha küchlük keldi, chünki Réhabéam téxi yash we nazuk bolup, ulargha zit turalmighanidi. ⁸ Emdi siler chong guruh bolup, Yerobiam silerge mebud qilip etken altun mozayliri aranglarda bolghach Dawudning oghullirining heqqi bolup Xudawendinginiki bolghan padishahliqqa zit turimiz dep xiyal qilisiler. ⁹ Xudawendingin kahinlirini, yeni Harunning oghulliri bilen lawiylarni heydiwétip, yat taipilerning teriqiside özünqlargha kahinlar qildinglar emesmu? Herkim bir yash buqa bilen yette qochqarni alghach kélip, qurbanliq qilsa, Tengri bolmighan butlarga kahin bolalaydu. ¹⁰ Lékin biz bolsaq Xudawendini Tengri bilip, uni tashlimiduq. Xudawendingin xizmitini qilidighan kahinlar Harunning oghulliri bolup, lawiylar beytning ishlirini qilip, ¹¹ her ete-axsham Xudawendingin aldida köydüridighan qurbanliqni köydürüp, xushbuy isriq yandurup, altun jozisida teqdim nanlirini qoyup, her axshamda altun shamdanining chiraghlirini yanduridu. Chünki biz Tengrimiz Xudawendingin buyruqlirini tutimiz, lékin siler uni tashlidinglar. ¹² Mana Xuda

özi biz bilen turup, serdarimiz bolup, kahinliri siler bilen soqushidighinimizda kanay chalidu. Ey beni-Israil, ata-bowiliringlarning Tengrisi Xudawende bilen jeng qilmanglar. Mundaq qilsanglar, rawajliq bolmaysiler» dédi.

¹³ Lékin Yerobiam ularning arqisidin hujum qilmaq üçün ularni yögep böktürme qildi. Buning bilen ular Yehudaning ademlirining utturida turup, arqisida böktürmisi bar idi. ¹⁴ Yehudaning ademliri keynige baqsa, mana hem aldida hem keynide soqush bar idi. Emma ular Xudawendige peryad qilip, kahinlar kanay chalgihli turdi. ¹⁵ U waqit Yehudaning ademliri bir nere tartti. Yehudaning ademliri nere tartqanda Xuda Yerobiam bilen hemme Israilni Abiya bilen Yehudaning aldidin qachurup, meghlup qildi. ¹⁶ Beni-Israil Yehudadin qachtı we Xuda ularni bularning qoligha berdi. ¹⁷ Abiya bilen ademliri ularni nahayiti qirip tashlıdı. Shundaqki, Israildin besh yüz ming xillan'ghan ademler halak boldi. ¹⁸ Buning bilen beni-Israil u waqit meghlup boldi. Lékin beni-Yehuda ata-bowilirining Tengrisi Xudawendige tayan'ghini üçün küchlük boldi. ¹⁹ Abiya Yerobiamni qoghlap, uningdin birnechche sheherlirini, yeni Beytel bilen özige tewe yerlirini, Yeshana bilen özige tewe yerlirini we Efron bilen özige tewe yerlirini tartıwaldı. ²⁰ Abiyaning waqtida Yerobiam héchnéme qilalmay, Xudawende uni urghach öldi.

²¹ Lékin Abiya küch tépip, ulugh boldi. U özige on töt xotun élip, uningdin yigirme ikki oghul bilen on alte qız töreldi. ²² Abiyaning bashqa ishleri bilen tutqan yolliri we weqeliri toghrisida Iddo peyghemberning tepsir kitabida pütülgendur. ²³ Abiya öz ata-bowilirining arisida rahat tépip, Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Asa uning ornida padishah boldi. Uning waqtida on yilghiche yurtta tinchliq idi.

Yehudaning padishahi Asa Zérahni meghlup qilidu

14 ¹ Asa öz Tengrisi Xudawendining neziride toghra bolghinini qilip, ² yat qurban'gahlar bilen qurbanliq égzizliklerini chiqirip, but tüwrüklerini chéqip, Ashire butlirini yiqitip, ³ «ata-bowiliringlarning Tengrisi Xudawendini izdep, Tewrat bilen emrlerni tutunglar» dep Yehudagha buyrup, ⁴ Yehudaning hemme sheherliridin qurbanliq égzizlikliri bilen shems süretlirini éliwetti. Yurt bolsa uning qolida tinchliq idi. ⁵ Xudawende uninggha aram bérip, yurt tinchliq turup, uning jéngi bolmighach Asa Yehuda yurtida sépillik sheherler yasighili turdi. ⁶ U özi Yehudagha éyttiki: «Bu sheherlerni yasap, chörisini sépil bilen munarlardin, derwaza bilen baldaqlardin baghlayli, chünki Tengrimiz Xudawendini izdighinimiz üçün yurt téxi qolimizda turidu. Derweqe uni

izdiginimiz üçhün u bizge her teripidin aram berdi. Shuni dégende ular yasap, rawaj tapqili turdi. ⁷ Asaning qoshuni bar idi. Shuningda Yehuda qebilisidin sipar bilen neyze kötürgen üç yüz ming esker bolup, Benyamin qebilisidin kichik sipar kötürüp, ya tartqan ikki yüz seksen ming esker bar idi. Bularning hemmisi batur jeng qilghuchilar idi.

⁸ Lékin hebeshlik Zérah özi on lek esker bilen üç yüz harwa élip kélip, ulargha hujum qilghili chiqip, Mareshagha keldi. ⁹ Asa uninggha qarshi chiqip, Mareshaning teripidiki Zefata jilghisida jengge sep baghlidi. ¹⁰ Emma Asa Tengrisi Xudawendige dua qilip éyttiki: «Ey Xudawende, küchlük bilen ajizlarning soqushqinida sendin bölek yardem bergüchi yoqtur. Ey Tengrimiz Xudawende, bizge yardem bergin, chünki sanga tayinip, séning isming bilen bu chong guruhqa qarshi chiqtuq. Ey Xudawende, Tengrimiz sendursen. Mana insan dégen sanga qarshi héchnéme qilalmaydu» dédi. ¹¹ U waqit Xudawende hebeshliklarni Asa bilen Yehuda ademlirining aldida tarmar qildi. Shundaqki, hebeshlikler meghlup bolup qachti. ¹² Asa we uning bilen bolghan xelq ularni Gerarghiche qoghliidi. Hebeshlikler undaq uruldiki, ularning jéni qalmidi. Chünki ular Xudawendining aldida urulup, uning qoshunidin meghlup qilindi. Asaning ademliiri ulardin tola olja élip, ¹³ hem Gerarning chörisidiki hemme sheherlerni meghlup qildi, chünki Xudawendining teripidin bularning üstige qorqunchi chüshkenidi. Bularda tola mal bolghach ular hemme sheherlerni talap, ¹⁴ malning qotanlirini buzup, tola qoy bilen tögiler élip kétip, Yérusalémgha yandi.

Asa butpererslikke qarshi chiqidu

15 ¹ Emma Xudawendining Rohi Obedning oghli Azaryaning üstige keldi. ² U özi Asaning aldigha chiqip uninggha éytti: «Ey Asa, ey Yehuda bilen Benyaminning hemmisi, manga qulaq sélinglar. Siler Xudawende bilen bolsanglar, u siler bilen bolidu. Uni izdisenglar, u silerge tépildu. Lékin uni tashlisanglar, u silerni tashlaydu. ³ Emdi Israil uzun waqittin béri heq Xudadin mehrum qélip, ularning telim béridighan kahinliri bolmighach qanunsiz qalghandur. ⁴ Lékin ular öz tenglikide Israilning Tengrisi Xudawendining teripige yénip, uni izdiginide u ulargha tépildi. ⁵ U waqitlarda chiqip kirgenlerge héch aram tépilmay, belki bu yurtlarda olturghanlarning hemmisige chong parakendichilik bar idi. ⁶ Millet milletni yoqitip, sheher sheherni xarab qilatti. Chünki Xuda ularni her xil tenglik bilen perishan qilatti. ⁷ Lékin siler bolsanglar ching turup, qolliringlar ajiz bolmisun, chünki ejringlar yandurulidu» dédi. ⁸ Asa bu söz bilen Obed peyghemberning wehiysini anglighanda jüretlik bolup, Yehuda bilen Benyaminning hemme yurtliridin we Eframning taghlirida alghan

sheherlerdin yirchinchlik butlirini chiqirip, Xudawendinging beyt aywanining aldidiki qurban'gahni yéngidin yasidi. ⁹ Andin Yehuda bilen Benyamining hemmisini yigdurup, Efraim, Manasse we Shimonning qebilisidin kélip ularning arisida olturghan biganilernimu jem qildi, chünki Israildin tola xelq uning teripige ötüwalghanidi. Ular uning Tengrisi Xudawende uning bilen bolghinini körüp, ¹⁰ Asaning seltenitining on beshinchi yili üçinchi ayida Yérusalémgha kélip, jem bolup, ¹¹ shu künde élip kelgen oljidin yette yüz buqa bilen yette ming qoyni qurbanliq qilip: ¹² «Ata-bowilirimizning Tengrisi Xudawendini hemme könglimiz we hemme jénimiz bilen izdeyli» dep ehde qilishti. ¹³ Shundaq toxtitiliduki, birkim Israilning Tengrisi Xudawendini izdimise, xahi kichik, xahi chong, xahi er, xahi xotun bolsun öltürülsun dep, ¹⁴ ünlük awaz bilen Xudawendige qesem qilip, xushluq bilen sunay we kanay chalatti. ¹⁵ Yehudaning hemmisi qesem üçhün xush idi, chünki pütün köngli bilen qesem qilishti. Ular hemme xahishi bilen Xudawendini izdigini üçhün u ulargha tépilip, her teripidin ulargha aram berdi. ¹⁶ Asa padishah öz anisi Maakani uning Ashera butigha bir süret yasighini üçhün melike mertiwisidin chüshürdi. Asa u butsüritini chéqip, Qidron jilghisida köydürdi. ¹⁷ Lékin qurbanliq égzizlikler Israildin chiqirilmidi. Emma Asaning köngli pütün ömride Xudawendige mayil idi. ¹⁸ Uning atisi we u özi Xudawendige muqeddes qilghan nersilerni, yeni kümüş bilen altunni we qachilarni Xudaning beytuge keltürüp qoydi. ¹⁹ Emma Asaning seltenitining ottuz beshinchi yilighiche héch jeng bolmidi.

Asa Arram bilen ehde tüzüydu

16¹ Asaning seltenitining ottuz altinchi yilida Israilning padishahi Basha Yehudagha qarshi chiqip, Yehudaning padishahi Asaningkige héchkim kirip chiqmisun dep, Ramani mehkem qilip yasidi. ² U waqit Asa Xudawendinging beytining xezinisi bilen padishahning ordisidin kümüş bilen altun élip, Demeshqte olturaqliq Arram padishahi Benhadadqa ewetip, éytquzdiki: ³ «Méning atam bilen séning atang arisida bolghandek men bilen séning otturangda bir ehde bardur. Mana sanga altun bilen kümüş ewettim. Emdi Israilning padishahi Basha bilen bar ehdengni sundurghin. Shuning bilen u méni qoyup ketsun. ⁴ Benhadad Asaning sözige unap, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige qarshi ewetip, Iyon, Dan, Abel-Mayim we Naftali sheherlirining hemme xezinilirini xarab qilip buzdi. ⁵ Basha buni anglap, Ramani mehkem qilip yasashtin qol yighip ishni toxtatti. ⁶ Lékin Asa padishah Yehudaning hemme ademlirini özi bilen élip bérip, Basha yasashqa ishlitip turghan tash bilen yaghachlarni Ramadin élip kétép, buning bilen Géba we Mispahni mehkem qilip yasidi.

⁷ U waqitta rohiy körünüş körgüchi Xanani Yehudaning padishahi Asagha kélip, uninggha éyttiki: «Sen öz Tengring Xudawendige tayanmay, Arramning padishahigha tayan'ghining üçhün Arram padishahining qoshuni öz qolungdin qutuldi. ⁸ Hebesh bilen liwiyelikler chong bir qoshun bolup, ularning nahayiti tola harwa bilen atliqliri bolghan emesmu? Sen Xudawendige tayan'ghining üçhün u özi ularni séning qolunggha berdi. ⁹ Chünki Xudawendining közliri pütün yer yüzini körüp turup, öz köngüllirini uninggha mayil qilghanlarga özini qudretlik körsitidu. Sen bu ishta exmeqliq qilding. Uning üçhün mundin kéyin hemishe jeng qilisen» dédi. ¹⁰ Lékin Asa rohiy körünüş körgüchige achchiqlap, uning éytqan bu sözi üçhün ghezeplinip, uni zindan'gha tashlidi. Shu waqitta hem bashqa ademlerge zulum qilatti.

¹¹ Asaning bashqa ishliri, xahi uning awwalqisi, xahi uning axirqisi bolsa Yehuda bilen Israilning padishahlirining kitabida yézilghandur. ¹² Lékin Asaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida uning putlirida késellik peyda bolup, barghanséri nahayiti éghir boldi. Emma u késelliki üçhün Xudawendidin yardem izdimey, téwiplargha bardi. ¹³ Asa öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, seltenitining qiriq birinchi yilida wapatt boldi. ¹⁴ Ular uni Dawudning shehiride öziye oydurghan qebride depne qilip, dorakash hüniri bilen teyyar qilin'ghan xilmuxil etir we xushbuy dora-dermekler bilen toluqluq bir orunda qoyup, uninggha chong ot yaqti.

Yehoshafatning muqim selteniti

17¹ Emma oghli Yehoshafat uning ornida padishah bolup, öz memlikitini Israilgha qarshi mehkem qilip, ² Yehudaning hemme mehkem sheherliride esker qoyup, Yehudaning yurtida we atisi Asa tartiwalghan Efraim sheherliride qarawullar toxtitip qoydi. ³ Emma Xudawende Yehoshafat bilen idi. Chünki u öz atisi Dawud ilgiri yürgendek yürüp, Baal butlirigha mayil bolmay, ⁴ belki atisining Xudayigha mayil bolup, Israildek qilmay, Xudaning buyruqlirigha muwapiq yüretti. ⁵ Uning üçhün Xudawende padishahliqni uning qolida muqim qildi. Pütün Yehuda özi Yehoshafatqa tartuq béretti. Shundaqki, uning dölet bilen izziti tola boldi. ⁶ Uning gheyriti Xudawendining yollirida chong bolghanda Yehudadin qurbanliq évizlikler bilen Ashire butlirini chiqiriwetti.

⁷ Öz seltenitining üçinchi yilida Benxayil, Obadya, Zekarya, Netanel we Mikaya dégen menseparlarni Yehudaning sheherliride telim bergili ewetip, ⁸ birnechche lawiylarni, yeni Shemaya, Netanya, Zébadya, Asael, Shémiramot, Yehonatan, Adoniya, Tobiya we Tob-Adoniya dégen lawiylarni ulargha qoshup hemrah qildi. Ular bilen Elishama we Yehoram dégen kahinlar bar idi. ⁹ Bular

Xudawendining qanun kitabini alghach béríp, Yehudaning yurtida telim béríp, Yehudaning hemme sheherlirini kézip, xelqqa telim béretti. ¹⁰ Emma Xudawende teripidin bir qorqunchi Yehuda yurtining chörisidiki padishahliqlargha chüshti. Shundaqki, ular Yehoshafat bilen jeng qilmaytti. ¹¹ Filistiniylerning bezisi hem Yehoshafatqa baj-xiraj keltürüp, alwan kümüşh béretti. Shuning üstide erebler hem uninggha padilar keltürüp, yette ming yette yüz qochqar bilen yette ming yette yüz tékini berdi. ¹² Buning bilen Yehoshafat barghanséri nahayiti qudretlik bolup, ordilar bina qilip, Yehuda yurtida xezine sheherliri yasaytti. ¹³ Yehuda sheherliride uning chong ambarliri bolup, Yérusalémda batur jeng qilghuchilliri bar idi. ¹⁴ Bularning tertipi öz ata-bowilirining xanidanlirigha muwapiq bu idiki, Yehuda qebilisidin bu chong serdarlar, yeni bash serdar bolghan Adna bilen uning tégidiki üç yüz ming batur adem, ¹⁵ uningdin kéyin serdar Yehoxanan bilen uning tégidiki ikki yüz seksen ming adem ¹⁶ we uningdin kéyin öz xahishi bilen Xudawendining xizmitige kirgen Zikrining oghli Amasya bilen uning tégidiki ikki yüz ming batur jeng qilghuchi bar idi. ¹⁷ Lékin Benyamin qebilisidin batur jeng qilghuchi bolghan Elyada bilen uning tégidiki ikki yüz ming bolup, ya we sipar bilen qorallan'ghan ademler, ¹⁸ uningdin kéyin Yehozabad bilen uning tégidiki bir yüz seksen ming bolup jengge teyyar turghan ademler bar idi. ¹⁹ Bular padishahning xizmitige teyyar turatti. Ulardin bashqa padishah özi pütün Yehudaning mehkem sheherliride qoyghan eskerliri bar idi.

Yehoshafat Axab bilen birge jengge chiqidu

18¹ Yehoshafat chong dölet bilen izzet tapqandin kéyin Axab bilen quda boldi. ² Birinchi yil ötkende Samariyege Axabning qéshigha bardı. Axab uning özi we uning bilen bolghan xelq üçün tola qoy bilen kala soydurup, Giliyadtiki Ramotqa bérishqa unatqili tirishti. ³ Israilning padishahi Axab Yehudaning padishahi Yehoshafatqa éyttiki: «Men bilen Giliyadtiki Ramotqa baramsen? U jawab berdiki: «Méning özüm séning özüngdek, méning xelqim séning xelqingdek bolıdu. Sen bilen jengge chiqaylı» dédi.

⁴ Emma Yehoshafat Israilning padishahigha: «Lékin awwal Xudawendining iradisini sorighin» dep éytti. ⁵ U waqıt Israilning padishahi töt yüzche peyghemberlerni yighdurup, ulardin soridiki: «Giliyadtiki Ramotqa chiqimenmu yaki emesmu?» Ular éytti: «Chiqqin, Xuda uni padishahning qoligha bérıdu» dédi. ⁶ Lékin Yehoshafat: «Xudawendining biz uningdin soraydighan bashqa peyghembiri yoqmu?» dep sorıdı. ⁷ Israilning padishahi özi Yehoshafatqa jawab bérıp: «Xudawendining iradisini sorighili yene bir adem, yeni Yimlaning oghli Mika bardur. Lékin manga yaxshi bir nerse emes, belki yaman nersini

peyghemberlik qilgini uchün uni yaman körimen» dédi. Yehoshafat özi: «Padishah undaq démisun» dep éytti. ⁸ Israilning padishahi bir mehremni qichqirip, uninggha: «Aldirap Yimlaning oghli Mikani élip kelgin» dep buyrudi. ⁹ Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafatning herbiri shahane éginlirini kiyip, Samariyening derwazisining aldida bir ochuq yerde öz textliride olturdi. Bularning aldida hemme peyghemberler peyghemberlik qilip turdi. ¹⁰ Kénaananing oghli Zidqiya tömürdin münggüzler étip: «« Bular bilen arramiylarni üsüp yoqatquche urisen» dep Xudawende éytidu» dédi. ¹¹ Hemme peyghemberler shuninggha oxshash peyghemberlik qilip: «Giliyadtiki Ramotqa chiqip, rawajliq bolghin. Xudawende uni padishahning qoligha béridu» dep éytishti.

¹² Mikani qichqarghili barghan xewerchi uninggha söz qilip éytti: «Mana hemme peyghemberler bir éghiz bilen padishahqa yaxshi xewer berdi. Emdi séning sözüngni ularningki bilen bir qilip, yaxshi xewer bergin» dédi. ¹³ Emma Mika: «Tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, Xudayim manga néme éytisa, shuni éytay» dédi. ¹⁴ U padishahning aldigha kelgende, padishah uninggha éytti: «Ey Mika, jeng qilghili Giliyadtiki Ramotqa chiqimizmu yaki emesmu?» U jawab bérip: «Sen chiqip, rawajliq bolghin. Ular silerning qolunglarga tapshurulidu» dédi. ¹⁵ Emma padishah uninggha éytti: «Qanche mertiwé sanga: «Xudawendining namida rastliqtin bashqa bir némini manga éytmighin» dep yalwurmimidmu?» ¹⁶ U éytti: «Men hemme Israilni taghlarda padichisi bolmighan qoylardek parakende kördüm. Xudawende éytti: «Bularning igisi yoqtur. Ularning herbiri aman-ésen öz öyige yansun» dédi» dep éytti. ¹⁷ Israilning padishahi Yehoshafatqa éytti: «Buning manga yaxshiliqni emes, belki yamanliqni peyghemberlik qilghinini sanga éytmimidmu?»

¹⁸ Mika yene éytti: «Lékin Xudawendining sözini anglighin. Körsém, Xudawende öz textide olturup, asmaning pütün qoshuni uning aldida ong bilen chep yénida turidu. ¹⁹ Xudawende éytti: «Anda yiqilsun dep, Axabni Giliyadtiki Ramotqa chiqqili kim gollighay» dep éyqtanda, biri undaq, yene biri mundaq éyqtqili turdi. ²⁰ U waqit bir roh kélip, Xudawendining aldida turup: «Men uni gollay» dep éytti. Xudawende soridiki: «Qandaq qilip gollaysen?» ²¹ U éytti: «Men chiqip, hemme peyghembirining aghzida bir yalghanchi roh bolimen». U éytti: «Uni gollay déseng, golliyalaysen. Bérip, undaq qilghin» dédi. ²² Mana emdi Xudawende séning hemme peyghemberliringning aghzigha bir yalghanchi rohni saldi. Xudawende özi séning üstüngge bala keltürüshni toxtatti» dédi.

²³ Emma Kénaananing oghli Zidqiya qopup, Mikani bir kachat urup, éytti: «Xudawendining Rohi sanga söz qilghili qaysi yol bilen mendin ketti?» ²⁴ Mika jawab berdiki: «Özüngni yoshurmaq uchün xanidin xanigha yügüridighan kününgde shuni körisen» dédi. ²⁵ Lékin Israilning padishahi éytti: «Mikani élip,

sheharning serdari Amon we shahzade Yoashning qéshigha yandurup élip béríp,
²⁶ éytqinki: «Uni zindan'gha solap, men tinch-aman yénip kelgüche tenglik
 néni bilen tenglik suyini uninggha béríp turunglar» dep padishah éytidu» dégin»
 dédi. ²⁷ Mika éytti: «Eger sen tinch-aman yénip kelseng, Xudawende méning
 wasitem bilen söz qilmighan bolidu» dep éytip: «Ey xelq, silerning herbiringlar
 anglighin» dep éytti.

²⁸ Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giliyadtiki
 Ramotqa chiqti. ²⁹ Israilning padishahi özi Yehoshafatqa éytti: «Men süritimni
 yenggüshlep, jengge chiqay. Lékin sen öz kiyimliringni kiyip chiqqin» dédi.
 Israilning padishahi süritini yenggüshligendin kéyin ular jengge chiqti. ³⁰ Lékin
 Arramning padishahi jeng harwilirining üstidiki serdarlirigha: «Israilning
 padishahidin bashqa, xahi kichik, xahi chong bilen soqush qilmanglar»
 dep buyrughanidi. ³¹ Jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende:
 «Israilning padishahi» dep uninggha hujum qilghili qorshap turdi. Lékin
 Yehoshafat bir peryad urghanda Xudawende uninggha yadem berdi. Xuda
 ularni uningdin heydiwetti. ³² Jeng harwilirining serdarliri uning Israilning
 padishahi bolmighinini körgende uni qoghlamay yénip ketti.

³³ Emma bir adem qarigha bir oqyasini étip, Israil padishahining sawutining
 uliqigha tegdi. Padishah öz harwa heydigüchisige: «Harwini yandurup,
 méni esker arisidin chiqarghin. Men yaridar boldum» dédi. ³⁴ U kün soqush
 barghanséri qattiqraq bolup turdi. Israilning padishahi öz harwisida öre turup,
 arramiylargha yüzlinip, kün patqan waqitta ölüp ketti.

Yehoshafatning eyiblinishi we uning sadaqetliki

19¹ Lékin Yehudaning padishahi Yehoshafat Yérusalémdiki öyige tinch-
 aman yénip ketti. ² U waqit rohiy körünüş körgüchi Yéhu ben-Xanani
 Yehoshafat padishahning aldigha chiqip, uninggha éytti: «Yaman ademege
 yadem béríp, Xudawendini yaman körgüchilerni yaxshi köremsen? Bu ish
 üçün Xudawendining teripidin séning üstüngge ghezep chüshti. ³ Lékin sende
 yaxshi ish hem tépildi, chünki Ashire butlirini yurttin chiqirip, öz könglüngni
 Xudani izdigili mayil qilding» dédi.

⁴ Yehoshafat Yérusalémda olturatti. Kéyin xelqning arisigha yene chiqip,
 Bershébadin tartip Efraim taghlirighiche seper qilip, ularni ata-bowilirining
 Tengrisi Xudawendining teripige yandurup, ⁵ yurtta hakimlar toxtitip qoyup,
 Yehudaning mehkem sheherlirining herbiride tiklidi. ⁶ U bu hakimlarga éytti:
 «Agah bolup ishinglarga qaranglar, chünki adem üçün emes, belki höküm
 qilghininglarda hazir nazir Xudawende üçün höküm qilisiler. ⁷ Xudawendining

qorqunchisi üstünlarda bolsun. Xewerdar bolup ish qilinglar. Chünki Tengrimiz Xudawendide ya naheqliq, ya yüz-xatire, ya para yéyish yoqtur» dédi.

⁸ Yehoshafat Yérusalémnda hem lawiyldin beziliri bilen kahinlarni we Israilning xanidanlirining birnechche bashlirini Xudawendining hökümini sürüp adalet qilghili teyinlidi. Ular Yérusalémgha yan'ghanda, ⁹ u ulargha buyrup éytti: «Xudawendidin qorqup, toghra we durus köngül bilen shu ishni qilinglar.

¹⁰ Herqachan öz sheherliride olturghan buraderliringlardin bir dewa silerge keltürülse, xahi xun telipining dewasi bolsa, xahi qanun bilen emr toghrisida, xahi belgilime bilen ehkam toghrisida bolsa, ular Xudawendining aldida gunahkar bolmisun we netijide siler bilen buraderliringlarning üstige ghezep chüshmisun dep, ulargha nesihet bergeysiler. Shundaq qilsanglar, gunahkar bolmaysiler.

¹¹ Mana bash kahin bolghan Amarya Xudawendining her ishida üstünlarda turup, Yehudaning emiri Zébadya ben-Yismael padishahning her ishida mensepdaringlar bolup, lawiyalar silerning qéshinglarda xizmetke teyyar tursun. Gheyretlik bolup ishinglarni qilinglar. Mana Xudawende yaxshilar bilen bolidu» dédi.

Yehoshafat Moab we Ammon meghlub qilidu

20¹ Andin kéyin beni-Moab bilen beni-Ammon qopup, özi bilen bille bashqa ammoniylarni élip, Yehoshafat bilen jeng qilghili chiqti. ² Kishiler kélip, Yehoshafatqa xewer bérip éytti: «Déngizning u teripi bilen Arramdin chong bir qoshun sanga qarshi kélip, emdi Kazazon-Tamargha, yeni En'gidige yetkendir» dédi.

³ Yehoshafat qorqup, Xudawendini izdigili qopup, pütün Yehuda xelqige bir roza buyrudi. ⁴ U waqit Yehudaning xelqi Xudawendidin yardem tiligili yighildi. Derweqe Yehudaning hemme sheherliridin ular Xudawendini izdigili keldi. ⁵ Yehoshafat Yehuda bilen Yérusalémning jamaitining otturisigha chiqip, Xudawendining beytide yéngi hoylining aldida turup,

⁶ éytti: «Ey ata-bowilirimizning Tengrisi Xudawende, sen asmanning Xudayi bolup, hemme taipilerning memliketlirining üstide seltenet qilghuchi emesmusen? Séning qolungda quwwet bilen qudrat bardur. Héchkim sanga zit turalmaydu. ⁷ Ey Xudayimiz, sen bu yurtta olturghanlarni öz qowming Israilning aldidin chiqirip, öz dostung Ibrahimning neslige bu yurtni ebedkiche berding emesmu? ⁸ Ular anda olturup, shuningda séning isminggha bir muqeddes xanini yasap, éyttiki:

⁹ « Bir yamanliq üstimizge kélip, qilich, bala, waba yaki acharchiliq bolsa, biz bu beytning aldida turup, séning huzurungda hazir bolimiz. Séning isming

bu beytte bar emesmu? Biz tenglikimizde séni qichqarsaq, sen anglap yardem bérisen» dédi. ¹⁰ Mana, emdi beni-Ammon bilen Moab we Séir taghliridiki xelq keldi. Israil Misir yurtidin kelgende sen ularni bularning yurtliridin ötkili qoymiding. Uning üçhün ularni halak qilmay qoyup ketti. ¹¹ Mana, emdi bular bizge qandaq yandurup, séning mülküng bolup özüng bizge miras qilip bergen yurttin bizni heydigili keldi. ¹² Ey Xudayimiz, ularni höküm qilmaysenmu? Bizge qarshi kelgen bu chong qoshun'gha küchimiz héch yetmeydu. Néme qilishimizni hem bilmeymiz, lékin közlirimiz sanga telmürüp turidu» dédi.

¹³ Yehudaning hemmisi öz usshaq baliliri, xotunliri we oghulliri bilen Xudawendining aldida turdi.

¹⁴ U waqit Xudawendining Rohi jamaitining otturisida Asafning oghulliridin bolghan bir ibn-Lawiygha, yeni Yaxaziyel ben-Zekarya ben-Benaya ben-Yeyiel ben-Mattanyagha keldi. ¹⁵ U éyttiki: «Ey Yehudaning hemmisi bilen Yérusalémning olturghuchiliri we sen ey padishah Yehoshafat, anglanglar. Xudawende mundaq éytiduki: « Bu chong qoshundin héch qorqup titrimenglar, chünki jeng silerningki emes, belki Xudaningkidur. ¹⁶ Ete ulargha qarshi chiqinglar. Mana ular Ziz égzilikige chiqidu. Siler ularni Yeruel chölining aldidiki wadining aghzida tapisiler. ¹⁷ Lékin silerge soqushqili lazim kelmeydu. Orunda put tirep turup, Xudawende silerge béridighan nijatqa qaranglar. Ey Yehuda bilen Yérusalém, héch qorqup titrimenglar. Ete ulargha qarshi chiqinglar. Mana Xudawende siler bilen bolidu» dédi. ¹⁸ U waqit Yehoshafat péshanisi yerge tegküdek éngiship, Yehudaning hemmisi bilen Yérusalémning olturghuchiliri Xudawendining aldida chüshüp, Xudawendige sejde qildi. ¹⁹ Beni-Qéhat bilen beni-Qorahtin bolghan lawiyalar qopup, tola ünlük awaz bilen Israilning Tengrisi Xudawendige hemdusana éytti.

²⁰ Etisi seher ular Teqoa chöligé chiqti. Chiqqinida Yehoshafat qopup éytti: «Ey Yehuda bilen Yérusalémning olturghuchiliri, manga qulaq sélinglar. Tengringlar Xudawendige iman keltürsenglar, tinch-aman bolisiler. peyghemberlirige ishensenglar, rawajliq bolisiler.» ²¹ Shuni éytip, xelq bilen meslihet qiliship, Xudawendining hemdige shéir oqughuchilar toxtitip qoydi. Bular muqeddes tonni kiyip, qoshunning aldida méngip: «Xudawendige shükür éytinglar, chünki uning merhemiti ebedkiche qalidu» dep hemdusana éytish kérek idi. ²² Ular shéir oqup, medhiye éytqili bashlighinida Xudawende Yehudagha qarshi kelgen beni-Ammon bilen Moab we Séir taghlirining xelqining keynige bir hujum qozghatti. Shundaqki, ular meghlup qilindi.

²³ Beni-Ammon bilen Moab bolsa Séir taghlirining xelqige hujum qilip, ularni halak qilip yoqatti. Séirning xelqini yoqatqandin kéyin bir-birini halak qilishqili

turdi. ²⁴ Yehudaning adamlari chöhdiki qarawulchi évizlikige chiqip, dühmen qoshunigha qarisa, mana bular yerde ölük yatidu! Hécbiri qutulghan emes. ²⁵ Yehoshafat öz xelqi bilen bille ularning mallirini talighili kelgende anda tola dölet, ölük beden we qimmet baha nersiler tépip, buningdin kötürelmigüdek tola nersiler yighiwaldi. Mal undaq nurghun idiki, üç kün'giche talap turdi.

²⁶ Lékin tötinchi künde ular Beraka jilghisida yighilip: «Xudawendige hemdusana bolsun» dep shükür éytti. Uning üçhün u jilghi bu kün'giche Beraka jilghisi dep atilidu. ²⁷ Andin kéyin Yehuda bilen Yérusalémning adamlari Yehoshafatqa egiship, Yérusalémgha xushluq bilen yandi, chünki Xudawende ularni dühmenlirining üstide xush qilghanidi. ²⁸ Ular Yérusalémgha kirip, satar chang we kanay chélip Xudawendining beytige bardı. ²⁹ Emma hemme yurtlarning padishahlari Xudawende özi Israilning dühmenliri bilen jeng qilghinini anglighanda Xuda teripidin ularning üstige bir qorqunchi chüshti. ³⁰ Xuda Yehoshafatqa her teripidin tinchliq bergini üçhün uning memlikiti aram tapti.

Yehoshafatning axirqi ishliri

³¹ Yehoshafat bolsa bu teriqide Yehudaning üstide seltenet qilip turdi. Padishah bolghanda ottuz besh yashqa kirip, Yérusalémda yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anisi Shilxining qizi bolup, Azuba dep ataldi. ³² Yehoshafat öz atisi Asaning yollirida yürüp, ulardin chiqmay, Xudawendining neziride toghra bolghinini qilatti. ³³ Lékin qurbanliq évizlikliri yoqitilmidi, chünki xelq téxi öz köngüllirini öz ata-bowilirining Tengrisining teripige mayil qilmighanidi. ³⁴ Yehoshafatning bashqa ishliri, xahi uning awwalqisi, xahi uning axirqisi bolsa Israil padishahlirining kitabida zikir qilin'ghan Xananining oghli Yéhuning kitabida yézilghandur.

³⁵ Andin kéyin Yehudaning padishahi Yehoshafat emelliri yaman bolup, Israilning padishahi bolghan Axazya bilen ittitaqlaship, ³⁶ Tarshishqa baridighan kémiler yasimaq üçhün uning bilen shérikchilik qildi. Bu kémilerni Esyon-Géberde yasaytti. ³⁷ U waqit mareshaliq Dodawahuning oghli Éliyezer Yehoshafatqa qarshi peyghemberlik qilip: «Sen Axazya bilen ittitaqlashqining üçhün Xudawende ishingni sunduridu» dep éytti. Éytqinidek kémiler özi pare qilinip, Tarshishqa baralmidi.

Yehudaning padishahi Yehoramning butperesliki

21¹ Yehoshafat öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride ata-bowilirining qebriliride depne qilindi. Andin oghli Yehoram uning ornida padishah boldi. ² Uning buraderliri Azarya, Yexiyel, Zekarya, Azaryahu, Mikael we Shéfatyá dep atilip, Yehoshafatning oghulliri idi. Bularning hemmisi Israilning padishahi Yehoshafatning oghulliri idi. ³ Ularning atisi ulargha tola sowghat, yeni kúmúsh, altun, qimmat nersiler we Yehuda yurtida mehkem sheherler berdi. Lékin Yehoram tunjisi bolghini üçün u padishahliqni uninggha berdi.

⁴ Yehoram atisining padishahliqini tapshuruwélip qudret tapqanda hemme buraderlirini qilich bilen urup, Israilning birnechche emirlirini hem óltürdi.

⁵ Yehoram padishah bolghanda ottuz ikki yashqa kirip, Yérusalémnda sekkiz yil seltenet qildi. ⁶ Axabning xanidani qilghinidek u Israil padishahlirining yolida yürüp, Xudawendining közliride yaman bolghinini qilatti, chünki Axabning qizi uning xotuni idi. ⁷ Lékin Xudawende Dawudqa: «Sen bilen oghulliringgha ebedkiche öchmeydighan bir chiragh bérey» dégen wedisige muwapiq bendisi Dawudni xatire qilip, Yehudani xarab qilghili xalimidi.

⁸ Uning künliride Édom Yehudaning padishahliqigha asiyliq qilip, özige bir padishah tiklidi. ⁹ U waqit Yehoram öz emirlirini we hemme jeng harwilirini özi bilen élip chiqip, kéchide qopup, özini qorshap turghan édomiylargha hujum qilip, harwilarning serdarlirini urup meghlup qildi. ¹⁰ Lékin Édom Yehudaning itaitidin chiqip, bu kün'giche ayrilghandur. U waqit Libna hem asiy bolup öz itaitidin chiqti, chünki Yehoram öz ata-bowilirining Tengrisi Xudawendini tashlighanidi.

¹¹ U hem Yehuda taghlirida qurbanliq égzilikler yasap, Yérusalémning xelqini butpereslikke bashlap, Yehudani azdurdy. ¹² Lékin Éliya peyghemberdin uninggha bir xet keldi. Shuningda undaq pütülgen idiki: «Atang Dawudning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: < Mana sen atang Yehoshafat bilen Yehudaning padishahi Asaning yollirida yürme, ¹³ belki Israil padishahlirining yolida yürüp, Axabning xanidani xelqni zinagha bashlighandek sen Yehuda bilen Yérusalémning olturghuchilirini zinagha bashlap, sendin yaxshiraq bolup atangning öyide turghan buraderliringni óltürdüng. ¹⁴ Mana Xudawende öz xelqingni, baliliringni xotunliring we hemme mélingni chong bala bilen uridu. ¹⁵ Sen özüng qattiq késel bolup, üçeyliring késelliktin tutulup, barghanséri üçeyliring késelliktin chüshüp kétidu» dédi.

¹⁶ Emma Xudawende filistiniylarning we hebesliklerge yéqin bolghan ereblarning rohini Yehoramgha qarshi qozghatti. ¹⁷ Ular Yehudagha chiqip, yurtqa kirip, padishahning öyidiki pütün barliqini élip, oghulliri bilen

xotunlirini esir qilib, kichik oghli Yehoaxazdin bashqa héchbirini qoymay, hemmisini élip ketti. ¹⁸ Shu hemme weqelerdin kéyin Xudawende uning úcheylirini saqiyalmaydighan késellik bilen urdi. ¹⁹ Barghanséri ikki yil ótkende úcheyliri késelliktin chúshúp, ózi tola derd tartip ólúp ketti. Emma xelqi uning ata-bowilirigha qilghandek uning izziti úchün héch xushbuy isriq yandurmidi. ²⁰ U padishah bolghanda ottuz ikki yashqa kirip, Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi. U ólúp kétip, héch kishi ich aghritmay padishahlarning qebriliridimu jay tapmay, Dawudning shehiride depne qilindi.

Yehudaning padishahi Ahazyá Yéhu teripidin óltürüldü

22¹ Yérusalémning olturghuchiliri uning ornida kichik oghli Axazyani padishah qildi. Chünki chong oghulliri bolsa ularni erebler bilen bille chédirgahqa kelgen bulangchi guruhi óltürgenidi. Uning úchün Yehoramning oghli Axazyá Yehudaning padishahi boldi. ² Axazyá padishah bolghanda qiriq ikki yashqa kirip, Yérusalémda bir yil seltenet qildi. Uning anisi Omrining qizi bolup, Atalya dep ataldi. ³ Axazyá bolsa Axabning xanidanining yollirida yüretti. Chünki uning anisi yamanliq qilishida uning meslihetchisi idi. ⁴ U ózi Axabning xanidani qilghandek Xudawendining közlidiride yaman bolghinini qilatti. Chünki uning atisi ólgendin kéyin bular uning meslihetchiliri bolup, ózi xarab qilinishigha seweb boldi.

⁵ U bularning meslihetige unap, Israilning padishahi Axabning oghli Yehoramgha hemrah bolup, Giliyadtiki Ramotqa chiqip, Arramning padishahi Xazael bilen soqushti. Lékin arramiylar Yehoramni zeximlendürdi. ⁶ Bu sewebtin u yéni, Ramada Arramning padishahi Xazael bilen soqushqinida yégen zeximlidirin saqaymaq úchün Yizreelge bardı. Axabning oghli Yehoram késel bolghach Yehudaning padishahi bolghan Yehoramning oghli Azarya uni yoqlighili Yizreelge bardı. ⁷ Lékin Axazyaning halak qilinishi úchün uning Yehoramning qéshigha baridighini Xuda teripidin teqdir qilin'ghanidi. Chünki u yerge kelgende u Yehoram bilen hemrah bolup, Xudawende Axabning öyini yoqatmaq úchün mesihlep Nimshining oghli bolghan Yéhuning aldigha barghinida, ⁸ Yéhu Axabning xanidanining üstide hókümni beja keltürgili kélip, Axazyagha xizmet qilghan Yehudaning emirliri bilen Axazyaning buradirining oghullirini tépip óltürdi. ⁹ Andin kéyin u Axazyani izdidi. Ular uni Samariyede yoshurulghan yéride tépip, uni Yéhuning qéshigha keltürüp óltürdi. Lékin ular uni depne qilip: «Xudawendini pütün köngli bilen izdigen Yehoshafatning oghli emesmu?» dep éytti. Andin Axazyaning xanidanidin padishahliqni muhapizet qilidighan héch kim yoq idi.

Axazyaning oghli Yoash Atalya uni öltürmisun dep yoshurup qoyulidu

¹⁰ Axazyaning anisi Atalya öz oghlining ölginini bilgende qopup, Yehuda xanidanidiki hemme shahzadilerni öltürdi. ¹¹ Padishahning oghulliri öltürülginide Yehoram padishahning qizi Yehoshabat Axazyaning oghli Yoash bilen uning anisini tartiwélip, öltürülmisun dep, uni yatmaq öyide möktürüp qoydi. Yehoram padishahning qizi, yeni Axazyaning hemshirisi bolup, Yehoyadah kahinning xotuni bolghan Yehoshabat, Atalya Yoashni öltürmisun dep, uni anda yoshurup qoydi. ¹² Andin kéyin u Xudaning beytide ularning qéshida turup, anda alte yilghiche saqlandi. Emma Atalya yurtta seltenet qilatti.

Yoash Yehudaning padishahi bolidu

23¹ Lékin yettinchi yilda Yehoyadah jüret qilip, Yeroxamning oghli Azarya, Yehoxananning oghli Yismael, Obedning oghli Azarya, Adayaning oghli Maaséya we Zikrining oghli Elishafat dégen serdarlar bilen ehde qilishti. ² Bular Yehudaning yurtini kézip yürüp, Yehuda sheherliridin lawiylar bilen Israilning xanidanlirining chonglirini yighdi. Ular Yérusalémgha kelgende, ³ Xudaning beytining hemme jamaiti padishah bilen ehde qilishti. Yehoyadah ulargha éytti: «Mana Xudawende Dawudning oghulliri toghrisida söz qilghandek padishahning oghli padishah bolsun. ⁴ Mundaq qilinglarki, üç hessenglarning biri, yeni shabat künide pasibanliq qilidighan kahinlar bilen lawiylar derwazilarda pasibanliq qilsun. ⁵ Üch hessening biri padishahning ordısında tursun we yene üç hessening biri Yesod derwazısında pasibanliq qilsun. Emma hemme xelq Xudawendining beytining hoylisida tursun. ⁶ Lékin kahinlar bilen xizmet qilidighan lawiylardin bashqa héch kishi Xudawendining beytigelé kirmisun. Bular muqeddes bolghach kirsun, lékin hemme xelq Xudawendining buyruqini saqlisun. ⁷ Lawiylar padishahning chöriside turup, herbiri yarighi qolida tutup, birkim beytke kirgili qestlise, öltürülsun. Padishah kirip chiqsa, uning bilen bille yürümlar» dédi. ⁸ Lawiylar bilen Yehudaning hemmisi Yehoyadah kahin ulargha buyrughanning barchisini qilip, herbiri öz ademlirini élip, hem shabat künide pasibanliq qilidighanlarni hem shabat künide pasibanliqtin azad bolidighanlirini alghach keldi. Chünki Yehoyadah kahin héchkimni nöwet xizmitidin azad qilmighanidi. ⁹ Yehoyadah kahin Dawud padishahningki bolup Xudaning beytide saqlan'ghan neyze bilen bashqa-bashqa xil siparlarni serdarlarga berdi. ¹⁰ Hemme xelq tizilip, herbiri öz qolida yarighini tutup, beytning ong yénidin tartip beytning chep yénighiche qurban'gah bilen beytni yüzlep padishahning chöriside turdi.

¹¹ Andin kéyin padishahning oghlini chiqirip, uning béshigha tajni qoyup, uninggha guwahnamini bérip, padishah qildi. Yehoyadah bilen oghulliri uni padishah bolushqa mesihlep: «Padishah yashisun» dep qichqardi.

¹² Atalya xelqning yügürüp padishahqa terip qilghinining awazini anglighanda Xudawendining beytigi xelqning qéshigha kirip, ¹³ qarisa, mana padishah kiridighan jaygha yéqin bolghan tüwrükning yénida turidu. Padishahning qéshida serdar bilen kanaychilar tizilip, hemme xelq xushluq qilip, kanay chélip, shéir oqughuchiliri chalidighan eswabliri bilen terip shéirini bashlidi. U waqit Atalya öz éginlirini yirtip: «Xiyamet boldi! Xiyamet boldi» dep qichqirdi.

¹⁴ Emma Yehoyadah kahin leshkerning üstide turghan serdarlarni öz aldigha qichqirip, ulargha: «Uni seplerning otturisidin chiqiringlar. Birkim uninggha egeshse, qilich bilen öltürülsun» dep buyrudi, chünki kahin: «Uni Xudawendining beytigi öltürmenglar» dep éytqanidi. ¹⁵ Ular uni tutup, padishahning ordisigha kiridighan at derwazisigha kelgende uni anda öltürdi.

¹⁶ Yehoyadah özining we padishah bilen xelqning otturisida: «Xudawendining qowmi bolimiz» dep bir ehde baghlidi. ¹⁷ Andin xelqning hemmisi Baalning beytigi bérip, uni yiqitip, qurban'gah bilen butsüretlirini chéqip pare-pare qilip, Baalning kahini Matanni qurban'gahlarning aldida öltürdi. ¹⁸ Andin kéyin Yehoyadah Xudawendining beytigi pasibanlar teyinlep, bu ishni Lawiyning qebilisidin bolghan kahinlarga tapshurup, Dawud bularni Xudawendining beytining ishi üçün qisimlarga bölüp, Musaning qanunida pütülgen'ge muwapiq Dawud özi buyrughinidek Xudawendining köydüridighan qurbanliqlirini ötküzüp, shadliq qilip, shéir oqushqa teyinlep qoydi. ¹⁹ Yehoyadah, héchbir napak kishi kirmisun dep, Xudawendining beytining derwazilirida bu pasibanlarni toxtitip qoydi.

²⁰ Andin serdarlar bilen xojizadilerni, xelqning waliyliri bilen yurt xelqining hemmisini özi bilen élip, padishahni Xudawendining beytidin bashlap, égiz derwazidin padishahning ordisigha kirgüzüp, padishahliq textige olturghuzdi.

²¹ Yurtning hemme xelqi xush bolup, sheherning özi tinch bolup qaldi. Lékin Atalyani qilich bilen öltürgenidi.

Yoashning selteniti

24¹ Yoash yette yashqa kirgende padishah bolup, Yérusalémda qiriq yil seltenet qildi. Uning anisi Zibya dep atilip, Bershébadin idi. ² Yoash Yehoyadah kahinning pütün ömrige Xudawendining közlidiride yaxshi bolghinini qilatti. ³ Yehoyadah uninggha ikki xotun élip berdi we uningdin oghul bilen qizlar töreldi. ⁴ Andin kéyin Yoash, Xudawendining beytini onglitay dep, öz könglide meslihet qilip, ⁵ kahinlar bilen lawiylarni yighdurup, ulargha: «Siler

her yil Yehudaning sheherlirige chiqip, Xudayinglarning beytini onglatqili hemme Israildin pul yighip, shu ishni aldirap qilinglar» dédi. Lékin lawiylar héch aldirimaytti.

⁶ U waqit padishah bash kahin Yehoyadahni qichqirip, uninggha éytti: «Némishqa Xudawendining bendisi Musa shahadet chédiri üçhün Israilning jamaitige buyrughan xirajni Yehuda bilen Yérusalémdin yighdurghili lawiylarni aldiratmiding? ⁷ Chünki u yaman xotun Atalyaning oghulliri Xudaning beytini xarab qilip, Xudawendining beyti üçhün muqeddes qilin'ghan hemme nersilerni Baal butlirigha ishlitip ketmidimu?» dédi.

⁸ U waqit ular padishahning buyruqi bilen bir sanduqni étip, Xudawendining beytining derwazisining sirtida qoyup, ⁹ Xudaning bendisi Musa bayawanda Israilgha: «Xudawendige bériksun dep buyrughan xirajni béringlar» dep, Yehudaning yurti bilen Yérusalémde élan qildi. ¹⁰ Hemme emir bilen hemme xelq xushluq bilen pul keltürüp, hemmisini yighdurup bolghuche sanduqqa tashlap qoydi. ¹¹ Sanduq lawiylarning qolidin padishahning wekillirige keltürülgende ular uningda tola pul bolghinini kördi. U waqit padishahning katipi bilen bash kahinning wekili kélip, sanduqni boshitip, yene öz jayida qoydi. Ular kündin-kün'ge shundaq qilip tola pul yighdurdi.

¹² Andin kéyin padishah bilen Yehoyadah pulni Xudawendining beytidiki xizmetni baqquchigha bérip, Xudawendining beytini onglatmaq üçhün tamchi bilen yaghachchilar ijarige élip, Xudawendining beytining yasishigha tömürchi bilen mischilar hem aldi. ¹³ Ishligüchiler ishlep ishni pütüküzüp, Xudaning beytini ilgiri bolghandek onglap mehkem qildi. ¹⁴ Ular ishni pütüküzgende ashqan pulni padishah bilen Yehoyadahqa keltürdi. Shuningdin u Xudawendining beyti üçhün piyaliler, yeni ibadet bilen qurbanliq xizmiti üçhün altun bilen kümüshtin qacha we bashqa eswablar etküzdi. Ular Yehoyadahning hemme waqtida Xudawendining beytide köydüridighan qurbanliq ötküzetti.

¹⁵ Lékin Yehoyadah qérip hayattin toyup wapat boldi. Ölgende bir yüz ottuz yashqa kirgenidi. ¹⁶ Israilda Xuda bilen beytining heqqide yaxshiliq qilghini üçhün ular Dawudning shehiride padishahlarning arisida uni depne qildi.

¹⁷ Emma Yehoyadah ölgendin kéyin Yehudaning emirliri kélip, padishahning aldida tiz pükkenide padishah ularning gépige unidi. ¹⁸ Ular öz ata-bowilirining Tengrisi Xudawendining beytini qoyup, Ashire bilen bashqa butlarga ibadet qilghanda, bu xatasi üçhün Yehuda bilen Yérusalémgha ghezep chüshti. ¹⁹ Lékin ular Xudawendining teripige yansun dep, ularning arisigha peyghemberler ewetilip ulargha nesihet berdi. Lékin ular bulargha qulaq salmidi. ²⁰ Emma Yehoyadahning oghli Zekarya Xudaning Rohidin tolup, xelqning aldigha chiqip, ulargha éyttiki: «Xuda mundaq éytidu: <Némishqa bikardin bikar Xudawendining buyruqlirini tashlidinglar>. Siler Xudawendini tashlighandin kéyin u hem silerni

tashlidi». ²¹ Shuni dégende ular uninggha suyiquest qilip, uni padishahning buyruqi bilen Xudawendining beytining hoylisida chalma-késesk qildi. ²² Chünki Yoash padishah buning atisi Yehoyadah özige körsetken muhebbitini yad qilmay, oghlini öltürdi. Lékin bu özi ölginide: «Xudawende körüp, intiqam alsun» dep éytti.

²³ U yil tamam bolghanda arramiylarning qoshuni uninggha qarshi chiqip, Yehuda bilen Yérusalémgha kélip, qowmning xelq ichidiki emirlirini yoqitip, ulardin alghan gheniyemetni Demeshqning padishahigha ewetti. ²⁴ Kelgen arramiylarning qoshuni kichik bir qisim bolsimu, Xudawende ularning qoligha nahayiti chong bir qoshun berdi. Chünki xelq öz ata-bowilirining Tengrisi Xudawendini tashlighanidi. Uning üçhün arramiylar Yoashning emellirining jazasini berdi. ²⁵ Ular uni éghir késel qoyup ketkende, xizmetkarliri uning Yehoyadah kahinning oghullirining qénini tökkini üçhün uninggha suyiquest qilip, uni yatqan ornida qatilliq qildi. U ölüp, Dawudning shehiride depne qilindi. Lékin ular uni padishahlarning qebriliride depne qilmidi. ²⁶ Uninggha suyiquest qilghanlar Shimat dégen ammoniy xotunning oghli Zabad bilen Shimrit dégen moabiy xotunning oghli Yehozabad idi. ²⁷ Uning oghulliri toghrisida we uninggha qarshi éytilghan peyghemberlik sözler toghrisida we Xudaning beytining onglitishi toghrisida padishahlarning tepsir kitabida pütülgendur. Uning oghli Amazya ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Amazya Édomni meghlup qilidu

25 ¹ Amazya padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Yéhowaddan dep atilip, Yérusalémdin idi. ² Amazya Xudawendining közlriride yaxshi bolghinini qilatti, lékin pütün köngül bilen qilmaytti. ³ Seltenet uning qolida mezmüt bolghanda atisi padishahni öltürgen xizmetkarlirini öltürdi. ⁴ Lékin atilar oghulliri üçhün we oghullar atiliri üçhün öltürülmisun, belki herbiri öz gunahi üçhün ölsun dep, Xudawendining buyruqigha muwapiq Musaning qanun kitabida pütülgén emрге qarap qatilliq qilghuchilarning balilirini öltürmidi.

⁵ Andin Amazya Yehudaning ademlirini yighdurup, ulargha ularning ata-bowilirining xanidanlirigha muwapiq mingbéshi bilen yüzbéshilar toxtitip qoydi. Yehuda bilen Benyaminning hemme yurtidiki yigirme yashqa kirip, uningdin chongraq bolghanlarni sanaqtin ötküzüp, neyze bilen sipar kötüreligüdek üç yüz ming jeng qilghuchini tépip ilghidi. ⁶ U hem Israildin yüz ming batur jeng qilghuchini yüz talant kümüşke ijarige aldi.

⁷ Lékin Xudaning bir adimi uninggha kélip éytti: «Ey padishah, Israilning qoshuni sen bilen barmisun, chünki Xudawende Israil bilen, yeni beni-Efraimning hemmisi bilen bolmaydu. ⁸ Özüng béríp ishingni qilip, jengde gheyretlik bolghin. Bolmisa Xuda séni düshmenning aldida meghlup qilidu, chünki Xuda égzlitip pesletkili qadirdur» dédi. ⁹ Amazya Xudaning adimige éytti: «Emma men Israilning qoshunigha bergén yüz talant kümüshüm néme bolidu?» dédi. Xudaning adimi éytti: «Xudawende sanga buningdin ziyade bergili qadirdur.» ¹⁰ Shuni éytqanda Amazya uninggha Efraim yurtidin kelgen qoshunni ayrip, öyige barghili qoydi. Uning üçhün bular Yehudagha tola achchiqlinip, chong achchiq bilen öz öylirige yandi.

¹¹ Emma Amazya jüretlinip, öz xelqini bashlap Assurgha béríp, beni-Séirdin on mingni urdi. ¹² Beni-Yehuda yene on mingni tirik tutup, ularni bir taghning choqqisigha élip chiqip, qoram tashning choqqisidin ittiriwatti. Shundaqki, hemmisi pare-pare boldi. ¹³ Lékin Amazya yandurup jengge, barghili qoymighan qoshunning ademleri Yehudaning sheherlirige hujum qilip, Samariyedín tartip Beyt-Xoron'ghiche talap yürüp, xelqtin üç mingni urup tola olja aldi.

¹⁴ Amazya édomiylarni meghlup qilip yéni, beni-Séirning butlirini élip kélip, özige mebud qilip ulargha bash éqip, xushbuy isriq yandurdi. ¹⁵ Uning üçhün Xudawendining ghezipi Amazyagha tutiship, uninggha bir peyghemberni ewetti. U uninggha éytti: «Némishqa bu xelqning tengrilerni izdeysen? Ular öz xelqini séning qolungdin qutquzalmidi emesmu?» ¹⁶ U bu söz qilip turghanda, padishah uninggha éyttiki: «Séni padishahning meslihetchisi qilip qoyduqmu? Aghzingni yiqhinqin. Némishqa ölgini xalaysen?» dédi. Peyghember toxtap éytti: «Mundaq qilip, meslihetimge qulaq salmighiningdin Xudaning séni halak qilishini bilimen» dédi.

Amazya Israildin shikeste yep meghlup bolidu

¹⁷ Emma Yehudaning padishahi Amazya meslihet qiliship, Israilning padishahi Yoash ben-Yehoaxaz ben-Yéhuning qéshigha elchi ewetip éytquzdiki: «Kélip soqushayli». ¹⁸ Lékin Israilning padishahi Yoash Yehudaning padishahi Amazyagha kishi ewetip éytquzdiki: «Liwandiki tiken Liwandiki kédír derixige xewer ewetip: «Öz qizingni oghlumgha xotunluqqa bergin» dep éytquzdi. Lékin Liwanning yawa haywani ötüp kétip, tikenni dessep saldi. ¹⁹ Édomni urdum, yene tapay dep, öz könglüngde mutekebbur boldung. Öyüngde qalghin. Némishqa özüngge nuqsan keltürüp, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha tiqisen?» dédi. ²⁰ Lékin Amazya qulaq salmidi, chünki ular Édomning butlirini tengridek tutup izdigini üçhün düshmenning qoligha tapshurulsun dep, Xuda teripidin teqdir qilin'ghanidi. ²¹ U waqit Israilning padishahi Yoash chiqip,

Yehudaning padishahi Amazya bilen uchriship, Yehudagha tewe zémini bolghan Beyt-Shemeshte uning bilen soqushatti. ²² Lékin Yehudaning ademliri Israilning ademliridin shikeste yep, herbiri öz öyige qéchip ketti. ²³ Israilning padishahi Yoash Beyt-Shemeshte Yehudaning padishahi Amazya ben-Yoash ben-Yehoaxazni esir qilip, Yérusalémgha élip bérip, Yérusalémning sépilidin Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche töt yüz gezlik bir bölikini yiqitip, ²⁴ Obed-Édomning amanitide bolup Xudaning beytide saqlan'ghan hemme altun bilen kümüşni we hemme qachilarni talap, padishahning ordising xezinilirini bulap, képillar élip Samariyege yénip ketti.

²⁵ Yehudaning padishahi Yoashning oghli Amazya Israilning padishahi Yehoaxazning oghli Yoash ölgendin kéyin on beshyil yashighanidi. ²⁶ Amazyaning bashqa ishliri, xahi uning awwalqisi bolsa, xahi uning axirqisi bolsa Yehuda bilen Israilning padishahlirining kitabida pütülgendur. ²⁷ Amazya Xudawendingin yolidin yan'ghandin kéyin Yérusalémda ular uninggha xiyaret qildi. Shundaqki, u Lakishqa qéchip ketti, lékin ular uning keynidin Lakishqa kishiler ewetip, uni anda öltürdi. ²⁸ Andin ular uni atlargha sélip élip kétip, ata-bowilirining arisida Yehudaning shehiride depne qildi.

Yehudaning padishahi Uzziyaning rawajliq selteniti

26¹ Yehudaning hemme xelqi on alte yashqa kirgen Uzziyani élip, atisi Amazyaning ornida padishah qildi. ² U özi atisi padishah öz ata-bowilirining arisida rahet tapqandin kéyin Élatni qaytidin yasap, Yehudagha yene tewe qildi. ³ Uzziya padishah bolghanda on alte yashqa kirip, Yérusalémda ellik ikki yil seltenet qildi. Uning anisi Yekolya dep atilip, Yérusalémdin idi. ⁴ U öz atisi Amazya qilghandek Xudawendingin közliride yaxshi bolghinini qilip, ⁵ Xuda teripidin kelgen wehiylerdin agah bolghan Zekaryaning künliride Xudani izdetti. Xudawendini izdigen waqitta Xuda uni rawajliq qilatti.

⁶ U chiqip, filistiniyler bilen jeng qilip, Gatning sépili, Yabnening sépili we Ashdodning sépilini yiqitip, Ashdodqa tewe zéminida we filistiniylerning bashqa yerliride sheherler yasaytti. ⁷ Xuda uninggha filistiniylerge qarshi we Gurbaalda olturghan erebler we maonluqlargha qarshi yardem berdi. ⁸ Ammoniylar bolsa Uzziyagha baj-xiraj béretti. U nahayiti qudretlik bolup, shöhriti Misirghiche tarqitilatti. ⁹ Uzziya Yérusalémda burjek derwazisida, wadi derwazisida we sépil qayrilghan yerde munarlar yasap, ularni mehkem qildi. ¹⁰ U hem chölde munarlar yasap, tola quduq kolidi, chünki pes yer bilen égiz tüzlenglikte uning tola méli bar idi. Déhqanchiliqqa amraq bolghach taghlarda we hosulluq étizlarda uning déhqan bilen baghwenliri bar idi.

¹¹ Uzziyaning bir jenggiwar qoshuni bar idi. Leshkerler bolsa padishahning serdarlirining biri bolghan Xananyaning tégide bolghan Yeyiel katip bilen Maaséya hakim teripidin körektin ötküzülüp, qisimlarga bölünüp jengge chiqatti. ¹² Xanidanlarning bashliri bolup, batur jeng qilghuchi serdarlarning pütün sani ikki ming alte yüz idi. ¹³ Ularning qol astida bolup küch we gheyret bilen jeng qilip padishahqa dühmen'ge qarshi medet béridighan qoshunning sani üç yüz yette ming besh yüz idi. ¹⁴ Uzziya bu pütün qoshun'gha sipar, neyze, qalqan, sawut, ya we salgha tashliri rastlap bérip, ¹⁵ Yérusalémda usta hünerwenlarning qoli bilen jeng eswabliri etküzüp, oqyasi bilen yoghan tashlarning étilishi üçün munar bilen sépilning burjekliride qoyup qoydi. Uning shöhriti yiraq yerlerge yétetti. U ajayip teriqide medet tépip quwwetlinetti.

Uzziya ölgüche pése bolup turidu

¹⁶ Lékin u quwwetlen'gende özi xarab bolghudek köngli mutekebbur bolup qaldi. Öz Tengrisi Xudawendige itaetsizlik qilip, xushbuy isriq qurban'gahida xushbuy isriq yandurghili Xudawendining beytige kirdi. ¹⁷ U waqit Azarya kahin bilen Xudawendining kahinliri bolghan seksen gheyretlik kishi uning keynidin kirip, ¹⁸ Uzziya padishahning qéshigha chiqip, uninggha éytti: «Ey Uzziya, Xudawendige xushbuy isriq yandurush séning heqqing bolmay, belki xushbuy isriq yandurghili muqeddes qilinip Harunning oghulliri bolghan kahinlarning ishi bolidu. Muqeddes xanidin chiqip ketkin. Sen gunah qilip, Reb Xudaning teripidin izzet tapmaysen» dése, ¹⁹ Uzziya xushbuy isriq yandurghili qolida bir isriqdanni tutup turup, bu sözdin achchiqlinip ketti. Lékin kahinlarga achchiqlinip turghinida péshanisida pése chiqip qaldi. Bu bala kahinlarning aldida Xudawendining beytide xushbuy isriq qurban'gahining yénida uning üstige keldi. ²⁰ Bash kahin Azarya bilen kahinlarning hemmisi uninggha qarap, péshanisida pésening chiqqinini körüp, uni u yerdin heydiwetti. U özi hem aldirap chiqip, Xudawende uni urghini üçün ketti. ²¹ Andin kéyin Uzziya padishah ölgen kün'giche péselikke muptila bolup, pése bolghach xas bir öyde olturup, Xudawendining beytidin mehrum qaldi. Uning oghli Yotam padishahning öyidin xewer élip, yurtning xelqige höküm qilatti.

²² Uzziyaning bashqa ishliri, xahi uning awwalqisi, xahi uning axirqisi bolsa bularni Amozning oghli Yeshaya peyghember yézip qoyghandur. ²³ Uzziya öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, ata-bowilirining arisida depne qilindi. Lékin ular: «U pése idi» dep uni padishahlarning qebrilirige tewe bolghan chetrek yerde kömüp qoydi. Andin oghli Yotam uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Yotam

27¹ Yotam padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. Uning anisi Yerusha dep atilip, Sadoqning qizi idi. ² Yotam öz atisi Uzziyadek Xudawendining közliride yaxshi bolghinini qilatti. Emma u Xudawendining beytigel kirmidi. Lékin xelq özi buzuq ishlar qilip turdi. ³ U Xudawendining beytining égiz derwazisini yasap, Ofel sépilide tola ishlep temir qilip, ⁴ Yehudaning taghlirida sheherler yasap, janggallarda qorghan bilen munarlar bina qilatti. ⁵ U hem beni-Ammonning padishahi bilen jeng qilip, uni meghlup qildi. Shundaqki, beni-Ammon u yilda uninggha yüz talant kümüş, on ming kor bughday bilen on ming kor arpa berdi. Beni-Ammon ikkinchi yil we hem üçinchi yil shunchilik béridighan boldi. ⁶ Öz Tengrisi Xudawendining aldida mezmüt qedemlikte yürüginü üçün Yotam undaq qudretlik boldi. ⁷ Yotamning bashqa ishliri, hemme jeng we tutqan yolliri toghrisida Israil bilen Yehuda padishahlirining kitabida pütülgendur. ⁸ U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. ⁹ Yotam öz atabowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride depne qilindi. Uning oghli Ahaz ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Ahazning butperesliki

28¹ Ahaz padishah bolghanda yigirme yashqa kirip, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. U öz atisi Dawudtek qilmay, Xudawendining neziride natoghra bolghinini qilip, ² Israil padishahlirining yolida yüretti. U hetta Baal butlirining quyma süretlirini etküzüp, ³ Ben-Hinnomning wadisida xushbuy isriq yandurup, Xudawende beni-Israil aldidin heydep chiqarghan taipilerning yirginchlik ishlirigha muwapiq öz balilirini otta köydürüp, ⁴ égiz yerlerde, dönglüklerde we hemme kök derexlerning tégide qurbanliq qilip xushbuy isriq yanduratti. ⁵ Uning üçün Tengrisi Xudawende uni Arram padishahining qoligha tapshurdi. Ular uninggha ghalib kélip, tola xelqni esir qilip, Demeshqqe élip ketti. U hem Israil padishahining qoligha tapshurulup, uningdin tola shikeste yédi. ⁶ Rémaryahuning oghli Péqah bir künde Yehudadin hemmisi jengge layiq bolghan bir yüz yigirme ming ademni öltürdi. Ular öz atabowilirining Tengrisi Xudawendini tashlighini üçün bu bala ulargha tegdi. ⁷ Zikri dégen bir batur efraimiy adem padishahning oghli Maaséyani, ordining serdari Azriqam bilen padishahning weziri Elqanani öltürdi. ⁸ Beni-Israil öz buraderliridin ikki yüz ming xotun bilen oghul qizlarni esir qilip, ulardin hem tola olja élip, oljini Samariyege élip ketti.

⁹ Emma anda Xudawendining Oded dégen bir peyghember bar idi. U özi Samariyege kelgen qoshunning aldigha chiqip, ulargha éytti: «Mana öz ata-bowiliringlarning Tengrisi Xudawende Yehudagha ghezeplinip, ularni qolunglarga tapshurdi. Lékin siler asman'gha yetküdek bir ghezep bilen ularni öltürdünglar. ¹⁰ Emdi Yehuda bilen Yérusalémning balilirini özimizge qul bilen dédek qilayli dep, xiyal qilisiler. Buning bilen Tengringlar Xudawendining aldida gunahkar bolisiler. ¹¹ Emdi manga qulaq sélinglar! Buraderliringlardin alghan esirlerni qoyup béringlar, chünki Xudawendining shiddetlik ghezipi silerge tutashti» dédi. ¹² U waqit beni-Efraimning bezi bashliri, yeni Yehoxananning oghli Azarya, Meshillémotning oghli Berekya, Shallumning oghli Yexizqiya, Xadlayning oghli Amasa qopup, jengdin kelgenlarning aldigha chiqip, ¹³ ulargha éytti: «Bu esirlerni muninggha kirgüzmenglar. Qilghininglar bilen bizni Xudawendining aldida gunahkar qilip, emdi xata bilen gunahlirimizni ashurisiler, chünki gunahimiz chong bolghan üçhün Israilning üstige ghezep keldi.»

¹⁴ Shuni dégende jeng qilghanlarning özi esirler bilen oljini emirler we pütün jamaetning aldida qoydi. ¹⁵ Mezkur bashlar qopup, esirlerdin xewer élip, hemme yalingachlirigha oljidin élip, kiydürüp ulargha égin ayagh bilen yep-ichkülük bérip, ularni yagh bilen yaghlap, mangalmighanlirini éshekke mindürüp, «Xormiliq sheher» dégen Yérixogha ularning buraderlirining qéshigha keltürüp, andin Samariyege yénip ketti.

¹⁶ U waqitta Ahaz padishah Assurning padishahlirigha: «Manga medet béringlar» dep sorighili elchiler ewetti. ¹⁷ Chünki édomiyalar hem kélip, Yehudani urup, esir alghanidi. ¹⁸ Filistiniyeler pes tüzlenglikning sheherlirige kélip, Yehudaning jenub yurtigha kirip, Beyt-Shemesh, Ayalon, Gédérot, Soko bilen özige tewe kentlirini, Timnah bilen özige tewe kentlirini we Gimzo bilen özige tewe kentlirini élip, anda olturuwalghanidi. ¹⁹ Xudawende Yehudani Israilning padishahi Ahazning sewebidin pes qilghanidi, chünki Ahaz Yehudani uyatsiz qilip, Xudawendige biwapaliq qilghanidi. ²⁰ Lékin Assurning padishahi Tilgat-Pilneser uninggha medet bermey, qarshi chiqip hujum qildi. ²¹ Ahaz Xudawendining beytini, padishahning ordisi bilen ulughlarning öylirini talap, uninggha bersimu, u uninggha héch medet bermidi.

²² Öz tenglikide Ahaz padishah özi Xudawendige qilghan wapasizliqini téxi ziyade qilip: ²³ «Méni urdi» dep, Demeshqning tengrilirige qurbanliq qilip: «Arram padishahlirining tengriliri ulargha yardem berdi. Ulargha qurbanliq qilsam, manga hem yardem bétermikin» dep xiyal qildi. Lékin bu butlar uning özi bilen hemme Israilning xarabliqigha seweb boldi. ²⁴ Ahaz Xudaning beytidiki qachilarni yighdurup, Xudaning beytining qachilirini chéqip, Xudawendining beytining ishiklirini taqap, Yérusalémning her bulungida qurban'gahlar yasap qoydi. ²⁵ Yehudaning herbir shehiride qurbanliq égzizlikler yasap, anda butlarga

xushbuy isriq yandurup, ata-bowilirining Tengrisi Xudawendining ghezipini keltürdi.

²⁶ Uning bashqa ishliri we tutqan yolliri toghrisida, xahi uning awwalqi, xahi uning axirqi emelliri bolsa Yehuda bilen Israilning padishahlirining kitabida pütülgendur. ²⁷ Ahaz öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, padishahlarning qebriliride qoyulmay, Yérusalém shehirining özide depne qilindi. Andin oghli Xizqiya uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Xizqiya Xudawendining beytini pak qilidu

29¹ Xizqiya padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Abiya dep atilip, Zekaryaning qizi idi. ² Xizqiya öz atisi Dawud qilghanning hemmisige muwapiq Xudawendining közliride rast bolghanni qilatti. ³ Uning seltenitining awwalqi yilining awwalqi ayida Xudawendining beytining ishiklirini échip, ularni onglitip qoydi. ⁴ Andin kahinlar bilen lawiylarni qichqirip, ularni sherq teripidiki hoylida yighdurup, ⁵ ulargha éytti: «Ey lawiylar, manga qulaq sélinglar. Özünglarni we ata-bowiliringlarning Tengrisi Xudawendining beytini pak qilip, muqeddes xanidin napakliqni chiqiriwétinglar. ⁶ Chünki ata-bowilirimiz biwapa bolup, Tengrimiz Xudawendining neziride yaman bolghanni qilip uni tashlap, Xudawendining makanidin yüz örüp arqisigha yandi. ⁷ Ular aywanning ishiklirini taqap, chiraghlirini öchürüp, xushbuy isriq yandurmay turup, muqeddes xanida Israilning Xudayigha héch köydüridighan qurbanliq ötküzmedi. ⁸ Uning üçhün Xudawendining ghezipi Yehuda bilen Yérusalémning üstige keldi. U ularni dehshetke sélip, siler öz közliringlar bilen körgendek külke qilip qoydi. ⁹ Mana uning üçhün ata-bowilirimiz qilich bilen chüshüp, oghul, qiz we xotunlirimiz esir bolup qaldi. ¹⁰ Emdi uning shiddetlik ghezipi bizdin yan'ghay dep, Israilning Tengrisi Xudawende bilen bir ehde baghlash könglümde bardur. ¹¹ Ey oghullirim, ghapil bolmanglar, chünki Xudawende silerni öz yüzining aldida turup, huzurida uninggha ibadet qilip, uning xizmetkarliri bolup uninggha xushbuy isriq yandurghili ilghidi» dédi.

¹² U waqit lawiylar qopti. Beni-Qéhattin Amasayning oghli Maxat bilen Azaryaning oghli Yoél, beni-Meraridin Abdining oghli Qis bilen Yehallelelning oghli Azarya, gershoniylardin Zimmaning oghli Yoah bilen Yoahning oghli Éden qopti. ¹³ Beni-Élizafandin Shimri bilen Yeyyel, beni-Asafdin Zekarya bilen Mattanya, ¹⁴ beni-Hémandin Yexiyel bilen Shimiy we beni-Yedutundin Shemaya bilen Uzziyel dégenler hem qopti. ¹⁵ Bular öz buraderlirini yighip, özini muqeddes qilip, padishah Xudawendining sözige muwapiq buyrughandek

Xudawendining beytini pak qilghili kirdi. ¹⁶ Kahinlar Xudawendining beytining ichkirige uni pak qilmaq üçün kirip, Xudawendining beytide tapqan hemme napakliqni Xudawendining beytining hoylisigha chiqardi. Anda lawiylar uni élip, Qidron wadisigha kötürüp tashlidi. ¹⁷ Ular awwalqi ayning birinchi künide pak qilinishni bashlap, ayning sekkizinchi künide Xudawendining aywanigha yétip, Xudawendining beytini sekkiz künde pakiz qilip, awwalqi ayning on altinchi künide ishni pütüzüp boldi. ¹⁸ U waqit ular Xizqiya padishahning qéshigha bérip, éyttiki: «Biz Xudawendining pütün beytini pak qilip, köydürme qurban'gahi bilen shuninggha teelluq hemme nersilerni, teqdim nanning jozisi bilen shuninggha teelluq hemme nersilerni tazilap, ¹⁹ Ahaz padishah öz seltenitining waqtida biwapaliq qilip tashlighan eswablarni onglap pak qilduq. Mana bular Xudawendining qurban'gahining aldida turidu».

²⁰ Etisi seher Xizqiya padishah sheherring ulughlirini yighdurup, Xudawendining beytige chiqti. ²¹ Ular yette buqa, yette qochqar, yette qoza we yette öchkini gunah qurbanliqi bolushqa memliket bilen muqeddes xana we Yehuda üçün keltürdi. Padishah Harunning oghulliri bolghan kahinlarga bu haywanlarni Xudawendining qurban'gahida qurbanliq qilghili buyrudi.

²² U waqit ular buqilarni öltürüp, qénini élip qurban'gahqa chachti. Andin ular qochqarlarni öltürüp, qénini qurban'gahqa chéchip, qozilarni hem öltürüp, qénini qurban'gahqa chachti. ²³ Shuni qilip bolup, gunah qurbanliqi bolidighan tékilerni padishah bilen jamaetning qéshigha keltürüp, ularning üstige qol qoydi.

²⁴ Kahinlar ularni öltürüp, gunah qurbanliqi bolsun dep qénini pütün Israilning kapariti üçün qurban'gahqa chachti, chünki padishah: «Pütün Israil üçün köydüridighan qurbanliq bilen gunah qurbanliqi ötküzülsun» dep buyrughanidi.

²⁵ U özi lawiylarni Dawud bilen padishahning rohiy körünüş körgüchisi Gad we Natan peyghember buyrughandek Xudawendining beytide turghuzup, ular Xudawende öz peyghemberlirining wasitisi bilen buyrughan'gha muwapiq jangjang we satar bilen changlarni tutup tursun dep teyinligenidi. ²⁶ Lawiylar Dawudning chalidighan eswablarni tutup, kahinlar kanaylarni tutup turdi.

²⁷ Xizqiya: «Qurban'gahning üstide köydüridighan qurbanliqni ötküzünglar» dep buyrudi. Qurbanliq qilghinida Xudawendining shéiri bashlinip, kanay bilen Israilning padishahi Dawudning neghmiliri chélinip turdi. ²⁸ Shéir oqulup, kanay chélinip, köydüridighan qurbanliq keltürülüp bolghuche pütün jamaet sejde qilip turdi. ²⁹ Ular köydüridighan qurbanliq ötküzüp bolghanda padishah we uning bilen hazir bolghanlarning hemmisi tiz püküp sejde qildi. ³⁰ Xizqiya padishah bilen emirler lawiylargha: «Dawud bilen rohiy körünüş körgüchi Asafning sözi bilen Xudawendige hemdusana éytinglar» dep buyrudi. Ular xushluq bilen medhiye oqup, éngiship sejde qildi.

³¹ Xizqiya söz qilip: «Xudawendining xizmiti üçün hediye keltürdünglar. Emdi

kélip, Xudawendining beytigi soyum qurbanliqlar bilan hemd qurbanliqlirini ötküzümlar» dédi. U waqit jamaet soyum qurbanliqlar bilan hemd qurbanliqlirini keltürüp, herkim xalisa könglining meyliche köydüridighan qurbanliq ötküzetti. ³² Jamaet keltürgen qurbanliqning sani: yetmish buqa, yüz qochqar we ikki yüz qoza idi. Bularning hemmisi Xudawendige köydüridighan qurbanliqlar idi. ³³ Shükür qurbanliqliri alte yüz buqa bilen üç ming qoy idi. ³⁴ Lékin kahinlar köydüridighan qurbanliq haywanlirini soyghili az keldi. Uning üçhün buraderliri bolghan lawiylar bu ishni tugitip bolup, hemme kahinlar özini muqeddes qilip bolghuche ulargha yarem berdi, chünki özini muqeddes qilinista lawiylar kahinlardin ixlasliqraq bolghanidi. ³⁵ Köydüridighan qurbanliqlarning sani chong idi. Bularning üstide shükür qurbanliqlirining yagh parchiliri we köydüridighan qurbanliqlargha teelluq bolghan ichkülük qurbanliqliri hem tola idi. Bu teriqide Xudawendining beytining ibaditi tayin qilindi. ³⁶ Xizqiya bilen xelqning hemmisi Xuda qowm üçhün rastlighan ish üçhün xushal idi, chünki bu ish tuyuqsiz teyyar bolghanidi.

Xizqiyaning selteniti mezigilide Pasxa héyti tutulidu

30¹ Andin kéyin Xizqiya pütün Israil bilen Yehudagha kishi ewetip, hem Efraim bilen Manassege xet pütüp: «Israilning Tengrisi Xudawendige Pasxa héytini tutmaq üçhün Yérusalémgha kélip, Xudawendining beytide hazir bolunglar» dep éytquzdi. ² Chünki padishah, uning emirliri we Yérusalémning hemme jamaiti: «Ikkinchi ayda Pasxa héytini tutimiz» dep meslihet qilishqanidi. ³ Xahi özini muqeddes qilghan kahinlarning sani kupaye bolmay, xahi xelq téxi Yérusalémgha yighilmighini üçhün ular héytini derhal qilalmaytti. ⁴ Bu sewebtin padishah bilen hemme jamaetke shundaq qilghili yaxshi köründi. ⁵ Ular bolsa: «Siler kélip, Yérusalémda Israilning Tengrisi Xudawendining Pasxa héytini tutunglar» dep Bershébadin tartip Dan'ghiche Israilning pütün yurtida élan qilghili toxtatti. Chünki uzun waqittin tartip pütülgen buyruqqa muwapiq shunche ittapaq bilen héyt qilghan emes idi. ⁶ Elchiler padishah bilen emirlirining xetlirini élip yolgha kétip, padishah buyrughandek Israil bilen Yehudaning pütün yurtini kézip, éyttiki: «Ey beni-Israil, Ibrahim, Ishaq we Israilning Tengrisi Xudawendining teripige yéninglar we u özi siler Assur padishahining qolidin qutulghanlarning teripige yan'ghay. ⁷ Atabowa bilen buraderliringlardek bolmanglar. Ular öz ata-bowilirining Tengrisi Xudawendige biwapaliq qilghini üçhün siler körgendek u ularni weyranliqqa tapshurdi. ⁸ Emdi öz ata-bowiliringlardek boynunglar qattiq bolmay, belki Xudawendige boyun sunup, özi ebedkiche muqeddes qilghan muqeddes xanigha

kélip, uning ghezipping shiddetliki silerdin kötürülmiki üçhün Tengringlar Xudawendige ibadet qilinglar. ⁹ Eger siler Xudawendining teripige yansanglar, burader bilen baliliringlar ularni esir qilghanlarning aldida iltipat tépip, bu yurtqa qaytip kélidu. Chünki Tengringlar Xudawende rehim we merhemetlik bolghach uning teripige yansanglar, silerdin yüz örümeýdu.

¹⁰ Shuni dep, elchiler Efraim bilen Manassening yurtini kézip, sheherdin sheherge Zebulun yurtighiche bardı. Lékin xelq ularni zangliq qilip mesxire qildi. ¹¹ Emma Asher, Manasse bilen Zebulunning bezi ademliri özini töwen tutup Yérusalémgha bardı. ¹² Yehudaning yurtida hem Xudaning qoli emel qilip ularni bir köngüllük qilip, padishah bilen emirlerning özi Xudawendining sözige muwapiq buyrughandek qilghili mayil qildi. ¹³ Ikkinchi ayda tola xelq jem bolup, Pétir nan héytini tutmaq üçhün Yérusalémda chong bir jamaet yighildi.

¹⁴ Ular qopup, Yérusalémdiki qurban'gahlarni chiqirip, hemme xushbuy isriq qurban'gahlirini élip, Qidron jilghisigha tashlap, ¹⁵ ikkinchi ayning on tötinchi künide Pasxa qozisini soydi. U waqit kahinlar bilen lawiylar xijalet bolup, özini muqeddes qilip köydüridighan qurbanliqini Xudawendining beytigelertürüp, ¹⁶ Xudaning adimi Musaning qanunining buyruqigha muwapiq öz xizmitini qilidighan jayda hazir boldı. Kahinlar qanni lawiylarning qolidin élip, chéchip qoydi. ¹⁷ Jamaette özini muqeddes qilmighanlar tola bolghini üçhün lawiylar pak bolmighanlar üçhün Pasxa qozilirini soyup, ularni Xudawendige muqeddes qildi. ¹⁸ Chünki Efraim, Manasse, Issakar bilen Zebulun qebililiridin bolghan tola xelq özini muqeddes qilmay, belki kitabida buyrulghandin bashqa teriqide Pasxa qozisini yédi. Lékin Xizqiya ular üçhün dua qilip: ¹⁹ «Kimki öz Tengrisini, yeni ata-bowilirining Tengrisi bolghan Xudawendini izdigili öz könglini mayil qilsa, bu özi muqeddes xanining qaidilirige muwapiq pak bolmisimu, keremlik Xuda uni epu qilsun» dep éytti. ²⁰ Shuni éytqanda, Xudawende Xizqiyani tingshap, xelqni ayidi.

²¹ Beni-Israildin Yérusalémda jem bolghanlar chong xushluq bilen yette kün'giche Pétir nan héytini tutti. Lawiylar bilen kahinlar özi her küni Xudawendining hemdigelertürüp küchlük ün bérighan neghmiler chélip, medhiye oqup, Xudawendige izzet béretti. ²² Xizqiya Xudawendining xizmitide kön'gen lawiylarning hemmisige yaxshi söz qilip turdi. Ular yette kün'giche héyt qurbanliqliridin yep, shükür qurbanliqi keltürüp, ata-bowilirining Tengrisi Xudawendige hemdusana éytti. ²³ Andin kéyin pütün jamaet: «Téxi yette kün'giche héyt tutayli» dep meslihet qiliship, yene yette kün xushluq bilen héyt tutti. ²⁴ Chünki Yehudaning padishahi Xizqiya jamaetke bir ming buqa bilen yette ming qoy berdi. Emirler hem jamaetke bir ming buqa bilen on ming qoy berdi. U waqit kahinlarning chong bir sani özini muqeddes qildi.

²⁵ Yehudaning pütün jamaiti, kahinlar bilen lawiylar, Israildin kelgen hemme jamaet we Israilning yurtidin chiqip Yehudaning yurtida olturghan biganiler shadliq qilatti. ²⁶ U waqit Yérusalémda chong xushluq boldi. Chünki Israilning padishahi Dawudning oghli Sulaymanning waqtidin tartip undaq ish bolghan emes idi. ²⁷ Lawiylardin bolghan kahinlar qopup, qowmni mubareklidi. Ularning awazi asmanda anglinip, duasi muqeddes makanda qobul boldi.

Butpereslikni ret qilish we Xudawendining beytining ishlerini tertipke sélish

31 ¹ Bu hemme ish tügep bolghanda jem bolghan hemme israiliylar Yehudaning sheherlirige bérip, butsüretlirini chéqip, Ashire butlirini yiqitip, Yehuda, Benyamin, Efraim bilen Manassening hemme yurtlirida qurbanliq égzlikliri bilen qurban'gahlarni buzup, tamamen yoqitip qoydi. Andin beni-Israil öz sheherlirige yénip, herbiri öz mülkige ketti.

² Xizqiya bolsa kahinlar bilen lawiylarning pirqilirini toxtitip, herbirini öz pirqiside qoyup, hem kahinlarga, hem lawiylarga öz tayin ishini bérip, köydüridighan qurbanliq bilen shükür qurbanliqi qilinishida Xudawendining makanining derwazilirida xizmet qilip, shükür we medhiye éytqili teyinlep qoydi.

³ Padishah öz teelluqining bir hessisini köydüridighan qurbanliqlargha, yeni ete axsham, yéngi ay bilen héytlarda ötküzilsun dep, Xudawendining qanunida buyrulghan köydüridighan qurbanliqlargha atap qoyup,

⁴ Yérusalémda olturghan xelqqa: «Kahinlar bilen lawiylar Xudawendining qanunini ching tutmaq üçün ulargha öz tayin hessisini béringlar» dep buyrudi.

⁵ Bu buyruq chiqqanda beni-Israil ashliq, sharab, yagh, hesel we hemme yer hosulining tunjisini kengrichilik bilen bérip, her nersining ondin bir ülüşini hem kengri-kengri berdi.

⁶ Yehudaning sheherliride olturaqliq beni-Israil bilen beni-Yehuda kala bilen qoyning ondin bir ülüşini keltürüp, öz Tengrisi Xudawendige muqeddes qilghan muqeddes hediyelemleri bérip, döwe-döwe qilip qoydi.

⁷ Üchinchi ayda döwilgili bashlap, yettinchi ayda bu ishni qilip boldi.

⁸ Xizqiya bilen emirler kélip, döwilerni körgende Xudawendini ulughlandurup qowmi Israilni danglidi.

⁹ Xizqiya özi kahinlar bilen lawiylardin döwiler toghrisidin soridi. ¹⁰ Sadoqning xanidanidin bolghan bash kahin Azarya uninggha jawab bérip éytti: «Xelq Xudawendining beytuge hediye keltürgili bashlighandin tartip biz toyghudek yésekmü tola éship qaldi, chünki Xudawende öz qowmini beriketlidi. Mana bu chong xezine éship qaldi» dédi.

¹¹ Xizqiya: «Xudawendining beytide xeziniler rastlanglar» dep buyruganda ular shundaq qilib, ¹² hedieler, ondin bir ülüş bilen muqeddes qilin'ghan nersilerni wapaliq bilen kirgüzüp qoydi. Bu ishning üstide turghuchi lawiylardin bolghan Konanya idi. Öz buradiri Shimiy uning astida turatti. ¹³ Xizqiya padishah bilen Xudaning beytining emiri Azarya buyrugandek Yexiyel, Azarya, Nahat, Asael, Yerimot, Yozabad, Éliyel, Yismakya, Maxat we Benaya dégenler Konanya bilen buradiri Shimiyning qol astida nazaretchi bolup ishlaytti. ¹⁴ Sherq teripining derwazisida derwaziwen bolup lawiylardin bolghan Qore ben-Yimna bolsa xelq öziche Xudagha bergen hedielerning üstide turup, Xudawendige atalghan hedielerni üleshtürüp, hemmidin muqeddes qurbanliqlarni teqdim qilishqa qoyulghanidi. ¹⁵ Uning astida Éden, Minyamin, Yeshua, Shemaya, Amarya we Shekanya bolup, kahinlarning sheherliride turup, öz buraderlirige ularning pirqilirige qarap hem chong, hem kichiklerge bularning tégishlikini bérishke teyinlendi. ¹⁶ Bulardin bashqa öz nesebnamiliride pütülüp, üç yash we uningdin chongraq bolup, Xudawendining beytuge kirip her kün üçün tayin qilin'ghan ishni qilib, pirqilirining nöwitide öz gedinige qoyulghan xizmetni ötküzidighan er kishilerge hemme öz tégishliki bérildi. ¹⁷ Shundaq hem öz ata-bowilirining xanidanlirigha muwapiq xetlinip nesebnamiliride pütülgen kahinlarga hesse tégip, lawiylarning ichidin yigirme yash bilen uningdin chongraq bolup tayin-tayin xizmet üçün xetlinip öz pirqilirige muwapiq yézilghanlarchimu nésip tegdi. ¹⁸ Bular bolsa öz baliliri bilen xotunlirigha, oghul bilen qizlirigha qoshulup nesebnamilerde yézilip, muqeddes ishni qilishqa öz-özini muqeddes qilghanidi. ¹⁹ Lékin öz sheherlirige tewe yerliride olturup Harunning ewladi bolghan kahinlar üçün her sheherde tayin kishiler toxtitilghanidi. Bular kahinlarning er kishilirige we lawiylarning nesebnamiliride yézilghan herbirige öz tégishlikini bérish kérek idi.

²⁰ Xizqiya shundaq qilib, pütün Yehudada öz Tengrisi Xudawendining aldida yaxshi, toghra we rast bolghinini qilatti. ²¹ Xudani izdep, her ne qilsa, xahi Xudaning beytining xizmiti toghrisida bolsa, xahi qanun bilen emrler toghrisida bolsa, hemmisini pütün köngül bilen qilib rawaj tapatti.

Sanxéribning hujum qilishi we öz yurtigha yénip kétishi

32¹ U bu ishlarni qilib, sadaqetlik bilen pütüküzgandin kéyin Assurning padishahi Sanxérib Yehuda yurtigha kirip, mehkem sheherlirini qorshap, ularni özige tartiwalghili qestliidi. ² Xizqiya Sanxéribning Yérusalémni hujum qilishni qestliginini körgende, ³ «Sheherning sirtidiki bulaqlarning suyini tosayli» dep öz emir we palwanliri bilen meslihet qilishti. Ular uninggha bu

ishta yardem bergili turdi. ⁴ Tola xelq yig hilip, hemme bulaqlirini yépip, yurtning otturisdin éqip ötidighan éqinni tosup: «Assurning padishahliri kelgende shunche tola su tapmisun» dep éytshti. ⁵ Xizqiya jüret qilip, sépilning hemme chüshken yerlirini onglitip, munarlarni égizrek qilip, sirtida yene bir sépil yasap, Dawudning shehiridiki Millo qelesini mehkemlep, tola atidighan eswab bilen siparlar etküzüp qoydi. ⁶ Andin xelqning üstide qoshun serdarliri qoyup, ularni özige qichqirip, sheher derwazisining yénidiki hoylida yighdurup, ulargha teselli söz qilip éytti: ⁷ «Jüretlinip qorqunchsiz bolunglar! Endishisiz bolup, xahi Assurning padishahidin, xahi uning bilen bolghan chong qoshundin qorqmanglar, chünki biz bilen bolghanlar uning bilen bolghanlardin tolidur. ⁸ Uning bilen tirik janlarning biliki bar, lékin biz bilen Tengrimiz Xudawende bar. U bizge yardem bérip, jéngimizni qilidu» dédi. Shuni dégende xelq Yehuda padishahi Xizqiyaning sözidin teskin tapti.

⁹ Andin kéyin Assurning padishahi Sanxérib öz hemme qoshuni bilen Lakishning yénida toxtap turghinida xizmetkarlirini Yérusalémgha Yehudaning padishahi Xizqiya bilen Yérusalémnda olturaqliq hemme Yehuda xelqining qéshigha ewetip, éytquzdiki: ¹⁰ «Assurning padishahi Sanxérib mundaq éytidu: Siler qorshiwélin'ghan Yérusalémnda qélip, némige tayinisiler? ¹¹ Mana Xizqiya: < Tengrimiz Xudawende bizni Assur padishahining qolidin qutquzidu» dep silerni qozghitip, achliq bilen usuzliqtin ölmikinglarga seweb bolmamdu? ¹² Ushbu Xizqiya bolsa u égiz yerliri bilen qurban'gahlirini éliwétip, Yehuda bilen Yérusalémgha: < Yalghuz bir qurban'gahning aldida sejde qilip, shuningda xushbuy isriq yandurunglar» dep buyrughan emesmu? ¹³ Men bilen ata-bowilirim bashqa memliketlarning hemme xelqige néme qilghinimizni bilmemsiler? Bu memliketlarning taipiliri ibadet qilghan tengriler öz yurtlirini méning qolumdin qutquzalidimu? ¹⁴ Ata-bowilirim yoqatqan hemme taipilerning tengrilirining arisida kim öz xelqini méning qolumdin qutquzalidi? Emdi silerning Tengringlar silerni méning qolumdin qutquzalamdu? ¹⁵ Xizqiya silerni aldap qozghatmisun. Uninggha ishenmenglar, chünki héchbir taipining ya memliketning tengrisi öz xelqini méning qolumdin ya ata-bowilirimning qolidin qutquzalmidi. Undaq bolsa, silerning Tengringlar silerni méning qolumdin qandaq qutquzalaydu?» dédi.

¹⁶ Uning xizmetkarliri Reb Xudagha qarshi we uning bendisi Xizqiyagha qarshi téxi tola sözlidi. ¹⁷ U hem xet yézip, Israilning Tengrisi Xudawendige haqaret qilip: «Bashqa yurtlarning taipiliri ibadet qilghan tengriliri öz xelqlirini méning qolumdin qutquzalmighandek Xizqiyaning Tengrisi hem öz xelqini méning qolumdin qutquzalmaydu» dep uninggha qarshi söz qildi. ¹⁸ Ular sépilde turghan Yérusalémlig xelqge ularni qorqutup, jüretsiz qilmaq üçün yehudiy zuwanda ünlük awaz bilen qichqirip turdi. Sheherni almaqning erzide shundaq

qildi. ¹⁹ Ademning qoli bilan yasilip bashqa taipilerning tengriliri bolghan butlar toghrisidin sözligenek Yérusalémning Xudayi toghrisidin söz qildi.

²⁰ Emma Xizqiya padishah bilen Amozning oghli Yeshaya dua qilip, asman teripige peryad qildi. ²¹ U waqit Xudawende teripidin bir perishte ewetilip, Assur padishahining leshkergahida hemme batur jeng qilghuchi bilen emir we serdarlarni öltürdi. Shundaqki, padishah shermende bolup, öz yurtigha yénip ketti. Emma bir waqit u öz tengrisining beytigi kirgende, öz oghulliri uni qilich bilen öltürdi. ²² Shu teriqide Xudawende Xizqiya bilen Yérusalémning olturghuchilirini Assur padishahining qolidin we hemme bashqilarning qolidin qutquzup, her tereptin ularni muhapizet qilip saqlidi. ²³ Tola xelq Yérusalémgha hediye keltürüp, Xudawendige bérip, Yehudaning padishahi Xizqiyagha qimmat tartuq hem keltüretti. Shundaqki, u hemme taipilerning arisida danglinatti.

Xizqiyaning késel bolup shipa tépishi we uning wapati

²⁴ Shu künlerde Xizqiya ölgüdek késel boldi. Xudawendige dua qilghanda u uninggha söz qilip, uninggha bir alamet körsetti. ²⁵ Lékin Xizqiya tapqan iltipatqa layiq emel qilmay, belki öz könglide mutekebbur boldi. Bu sewebtin uning üstige we Yehuda bilen Yérusalémning üstige ghezep keldi. ²⁶ Lékin Xizqiya bilen Yérusalémning olturghuchiliri öz könglining tekebburluqidin yénip, özini töwen tutqanda Xudawendining ghezipi kötürülüp, Xizqiyaning künliride ularning üstige kelmidi. ²⁷ Xizqiyaning döliti bilen izziti nahayiti chong boldi. U özi üçün kümüş bilen altun'gha, qimmat baha tash bilen xushbuy dora-dermeklerge, sipar bilen her xil qimmat nersilerge xeziniler yasap, ²⁸ ashliq, sharab we yaghqa ambar bina qilip, her xil mal üçün éghillar we padiliri üçün qotanlar yasap qoydi. ²⁹ U özige sheherler yasap, nahayiti tola qoy bilen kaligha ige boldi, chünki Xuda uninggha tola dölet bergenidi. ³⁰ Xizqiya özi üstün Gixon suyini tosüp, uni töwen'ge bashlap, Dawudning shehirining gherb teripige aqturdi. Xizqiya hernéme qilsa rawaj tapatti. ³¹ Babilning emirlirining teripidin ewetilgen elchiler kélip, yurtta bolghan möjize toghrisidin sorighanda, «Uning könglide néme bar bolghinini melum qilmaq üçün uni sinap baqay» dep Xuda uni tashlighandek boldi.

³² Xizqiyaning bashqa ishliri bilen yaxshi emelliri toghrisida Amozning oghli Yeshaya peyghemberning wehiy kitabida we Yehuda bilen Israil padishahlirining kitabida pütülgendur. ³³ Xizqiya öz ata-bowilirining arisida rahat tépip, beni-Dawudning qebrilirige chiqidighan yerde depne qilindi. U ölgende pütün Yehuda bilen Yérusalémning olturghuchiliri uninggha izzet berdi. Uning ornida oghli Manasse padishah boldi.

Yehudaning padishahi Manassening butperesliki

33¹ Manasse padishah bolghanda on ikki yashqa kirip, ellik besh yil Yérusalémda seltenet qildi. ² U özi Xudawendining neziride yaman bolghinini qilib, Xudawende beni-Israilning aldidin heydep chiqarghan taipilerning yirginchlik resimlirige muwapiq qilib, ³ atisi Xizqiya buzghan qurbanliq égzizliklarni yene yasap, Baal butlirigha qurban'gahlar sélip, Ashire butsüretlirini qilib, asmanning hemme qoshunigha dua qilib ibadet qilatti. ⁴ U hem Xudawendining beytide qurban'gahlar yasidi. Bu beyt toghrisida Xudawende: «Yérusalémda méning ismim ebedkiche bolsun» dep éytqanidi. ⁵ Xudawendining beytining ikki hoylisida asmanning pütün qoshunigha qurban'gahlar yasitip, ⁶ Ben-Hinnomning wadisida öz balilirini ottin ötküzüp, palchiliq bilen jadugerlik qilib, jinkesh bilen epsunchilarni békitip, Xudawendining neziride yaman bolghinini tola qilib uning ghezipini keltüretti. ⁷ Özi yasatqan butsüretni Xudaning beytide qoydi. U beyt toghrisida Xuda Dawudqa we uning oghli Sulayman'gha éytqan idiki: «Bu öyde we hem men Israilning hemme qebililirining arisidin ilghighan Yérusalémning özide ebedkiche méning ismimning xatirisini qoyimen. ⁸ Eger Israil men Musaning qoli bilen ulargha bergen qanun, belgilimiler bilen emrlerde yürüp, buyrughinimning hemmisige muwapiq qilsa, men ata-bowilirigha teyinligen yurttin ularning putlirini yene mangdurmaymen». ⁹ Lékin Manasse bolsa Yehuda bilen Yérusalémning olturghuchilirini azdurup, Xudawende beni-Israilning aldidin yoqatqan taipilerning qilghandin ziyade yamanliq qilghili aldididi. ¹⁰ Xudawende özi Manasse bilen xelqige söz qildi, lékin ular qulaq salmididi. ¹¹ U waqit Xudawende Assur padishahining serdarlirini ularning üstige ewetti. Bular Manasseni zenjir bilen baghlap, mis ishkelide qoyup, Babilgha élip bardidi. ¹² Lékin öz tenglikide öz Tengrisi Xudawendige yalwurup, ata-bowilirining Xudayining aldida özini tola töwen tutup, ¹³ uninggha dua qilghinida u unap uning duasini anglap, uni Yérusalémgha yandurup, seltenitide turghuzup qoydi. U waqit Manasse: «Xudawende özi Xudadur» dep bildidi. ¹⁴ Andin kéyin u özi gherb teripide bolup Gixon wadisigha yüzlinip Ofel dönglükini chöridep béliq derwazisighiche yétip, Dawud shehirini ihate qilidighan bir toasma sépilni yasap, uni tola égziz qilib, Yehudaning hemme mehkem sheherliride qoshun serdarlirini tiklep qoydi. ¹⁵ U hem Xudawendining beytide qoyulghan yat mebudlar bilen butsüritini chiqirip, Xudawendining beyti turghan tagh bilen Yérusalémda özi yasighan qurban'gahlarni éliwétip, sheherning tashqirigha tashlap, ¹⁶ Xudawendining qurban'gahini yene yasap, üstide shükür qurbanliqi bilen hemd qurbanliqi ötküzüp: «Israilning Tengrisi Xudawendige ibadet qilinglar» dep Yehudagha buyruydi. ¹⁷ Xelq özi téxi qurbanliq égzizliklerde qurbanliq ötküzsümü, yalghuz öz Tengrisi Xudawendige ötküzetti.

¹⁸ Manassening bashqa ishliri uning öz Tengrisi Xudawendige qilghan duasi we rohiy körünüş körgüchiler uning özige Israilning Tengrisi Xudawendining namida qilghan söz toghrisida bolsa, Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. ¹⁹ Emma uning duasi bilen uning qobul qilin'ghini toghrisida, towa qilmastin ilgiri qilghan hemme gunah bilen wapaszliqi toghrisida we qeyerde qurbanliq égzilikler qilip, Ashire bilen oyma butsüretlirini turghuzghini toghrisida bolsa, Xozayning tarix kitabida pütülgendur. ²⁰ Manasse öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, olturghan yéride depne qilindi. Uning ornida oghli Amon padishah boldi.

Yehudaning padishahi Amon

²¹ Amon padishah bolghanda yigirme ikki yashqa kirip, Yérusalémدا ikki yil seltenet qildi. ²² Amon öz atisi Manasse qilghandek Xudawendining neziride yaman bolghinini qilip, atisi Manasse qildurghan butsüretlirige qurbanliq keltürüp ibadet qilatti. ²³ Lékin atisi Manasse özini töwen tutqandek u Xudawendining aldida özini töwen tutmay, belki Amon özi gunah üstide gunah ashuratti. ²⁴ Uning xizmetkarliri uninggha suyiquest qilip, uni öyide öltürdi. ²⁵ Lékin yurt xelqi Amon padishahqa suyiquest qilghanlarning hemmisini öltürüp, uning ornida uning oghli Yoshiyani padishah qildi.

Yehudaning padishahi Yoshiyaning heqqaniy seltenet qilishi

34 ¹ Yoshiya padishah bolghanda sekkiz yashqa kirip, Yérusalémدا ottuz bir yil seltenet qildi. ² U özi Xudawendining neziride toghra bolghinini qilip, xahi onggha, xahi chepke chiqmay, atisi Dawudning yolida yüretti. ³ Öz seltenitining sekkizinchi yilida u téxi yash ikenlikide öz atisi Dawudning Xudayini izdigili bashlidi. Öz seltenitining on ikkinchi yilida Yehuda bilen Yérusalémni qurbanliq égziliklerdin, Ashire butsüretliridin we oyma bilen quyma butsüretliridin pakiz qilghili bashlidi. ⁴ Ular uning közlirining aldida Baalning qurban'gahlirini yiqitip, bularda qoyulghan shems süretlirini chéqip, Ashire bilen oyma we quyma butsüretlirini pare-pare qilip, topisini bulargha qurbanliq qilghan kishilerning görilirige chéchip, ⁵ butkahinlirining söngelirini qurban'gahlirining üstide köydürdi. U shundaq qilip, Yehuda bilen Yérusalémni pakiz qilip, ⁶ Manasse, Efraim we Shimonning sheherliride we etrapidiki xarabilerde, hetta Naftalining yurtide shundaq qildi. ⁷ Qurban'gahlarni yiqitip, Ashire butsüretlirini

chéqip, oyma süretlirini ézip topidek qilib, Israilning yurtidiki hemme shems süretlirini yiqitip tashlighandin kéyin Yérusalémgha yénip ketti.

⁸ Öz seltenitining on sekkizinchi yilida yurt bilen beytni pakizlighandin kéyin Azalyaning oghli Shafanni sheherning hakimi Maaséya bilen tarix pütküchi bolghan Yehoaxazning oghli Yoaxni Tengrisi Xudawendining beytini onglimaq üçün ewetti. ⁹ Bular ulugh kahin Xilqiyaning qéshigha kélip, Xudaning beyti üçün jem qilin'ghan pulni tapshurup berdi. Bu pul bolsa ishiklerde derwaziwenlik qilghan lawiylarning özi Manasse bilen Efraimdin qalghan Israilning hemmisi bilen pütün Yehudadin we Benyamin bilen Yérusalémning olturghuchiliridin jem qilghanidi. ¹⁰ Ular bu pulni Xudawendining beytide qilinidighan ishning üstide turghuchilargha tapshurdi. Andin kéyin bu pulning özi ishning üstide turghanlarning qoli bilen beytning onglinip tüzülüshi üçün Xudawendining beytide ishlep turghanlarga bérilip, ¹¹ Yehuda padishahliri buzghan öylerni yasighili késilgen tash bilen yaghach sétiwélishe üçün yaghachchilar bilen tamchilargha tapshurup berdi. ¹² Bu ademler wapaliq bilen ish qilatti. Ularning üstide turup, ishni bashlighuchilar bolsa Merarining ewladidin bolup Lawiy bolghan Yaxat bilen Obadya, beni-Qéhattin bolghan Zekarya bilen Meshullam we neghme eswabliri toghrisida usta bolghan hemme lawiylar idi. ¹³ Bular hammallarning üstide turup, bashqa-bashqa ish qilghuchilarning hemmisini bashlaytti. Lawiylardin hem katiplar, ishni baqquchilar we derwaziwenler élindi. ¹⁴ Ular Xudawendining beyti üçün yighilghan pulni élip chiqqinida Xilqiya kahin özi Xudawendining Musaning qoli bilen bergen qanun kitabini tapti. ¹⁵ Tépip, Xilqiya Shafan katipqa söz bashlap: «Xudawendining beytide qanun kitabini taptim» dédi. Shuni éytip, Xilqiya kitabni Shafan'gha berdi. ¹⁶ Shafan kitabni padishahning qéshigha élip bérilip, padishahning aldida söz qilib éytti: «Qulliringgha néme buyrulghan bolsa, shuni qilidu. ¹⁷ Ular Xudawendining beytide yighilghan pulni élip, ishning üstide turghuchilargha we ishligüchilerge berdi». ¹⁸ Andin Shafan katip padishahqa: «Xilqiya manga bir kitabni berdi» dédi. Shuni dep, Shafan kitabtin padishahqa oqup berdi. ¹⁹ Padishah qanunning sözini anglighanda öz éginlirini yirtiweetti. ²⁰ Andin padishah özi Xilqiya, Shafanning oghli Axiqam, Mikaning oghli Abdon bilen Shafan katipqa we padishahning xizmetkari Asayagha buyrup éytti: ²¹ «Bérilip, men üçün we Israil bilen Yehudaning qalghanliri üçün emdi tépilghan kitab toghrisida Xudawendidin soranglar. Ata-bowilirimiz, xahi Xudawendining sözini tutmay, xahi bu kitabta buyrulghinini qilmighini üçün Xudawendining ghezipi chong bolup, üstimizge tökülgen» dédi.

²² U waqit Xilqiya bilen padishah teripidin ewetilgen bashqa kishiler kiyim saqlaydighan öyning xewer alghuchisi bolghan Shallumben-Toqatben-Xasraning xotuni Xulda ayal peyghemberning qéshigha bardu. U özi Yérusalémning ikkinchi

mehelliside olturatti. Ular özige buyrulghandek uninggha söz qildi. ²³ U ulargha éytti: «Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: < Silerni manga ewetken kishige éytinglarki: ²⁴ «Xudawende mundaq éytidu: Mana men bu jaygha we uning olturghuchilirigha bala keltürüp, Yehudaning padishahigha oqulghan kitabta pütülgen hemme lenetlirini ewetimen. ²⁵ Ular méni tashlap, bashqa tengrilerge xushbuy isriq yandurup, qollirining hemme ishliri bilen méning achchiqimni keltürgini üçün méning ghezipim öchürülmey, bu yerge tutishidu.» ²⁶ Lékin silerni Xudawendidin sorighili ewetken Yehudaning padishahi bolsa uninggha mundaq éytinglarki: < Sen anglighan söz toghrisida bolsa, Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: ²⁷ «Séning könglüng yumshap, Xudaning bu jay bilen olturghuchilirigha qarshi éytqan sözini anglighiningda könglüngni töwen tutup, méning aldimda özüngni peslitip, éginliringni yirtip aldimda yighlighining üçün sanga qulaq saldim» dep Xudawende éytidu. ²⁸ «Mana séni ata-bowiliringgha qoshimen. Sen öz qebrenge aman-ésen barisen. Séning közliring men bu jayning özi bilen olturghuchilirigha keltüridighan hemme balani körmige» dep éytidu» dédi. Ular yénip, bu xewerni padishahqa berdi. ²⁹ U waqit padishah kishi ewetip, Yehuda bilen Yérusalémning aqsqaqallirini yighdurdi. ³⁰ Andin padishah Xudawendining beytigi chiqti we hemme Yehuda ademliri bilen Yérusalémda olturghuchilar, kahinlar bilen lawiylar, derweqe barche xelq kichiktin tartip chonglirighiche hemmisi uning bilen chiqti. Andin Xudawendining beytide tépilghan Tewrat kitabining hemme sözini ulargha oqup berdi. ³¹ Padishah öz jayida turup: «Biz Xudawendige egiship, hemme könglimiz we hemme jénimiz bilen uning emrlirini, shahadetlirini we qanunlirini tutup, shu kitabida pütülgen ehde sözini beja keltüreyli» dep Xudawendining huzurida ehde baghlidi. ³² U hem Yérusalém bilen Benyamin yurtida tépilghanlarning hemmisini ehdigé kirküzdi. Yérusalémning olturghuchiliri ata-bowilirining Tengrisi Xudawendining ehdisige muwapiq emel qilatti. ³³ Yoshiya beni-Israilning hemme yurtliridin barche yirginchni chiqirip, Israilning yurtida olturghuchilarning hemmisige: «Tengringlar Xudawendige ibadet qilinglar» dep buyrudi. Ular uning pütün ömrinde ata-bowilirining Tengrisi Xudawendidin yanmaytti.

Padishah Yoshiya Pasxa héytini tutidu

35 ¹ Andin kéyin Yoshiya Yérusalémda Xudawendining Pasxa héytini tutti. Ular awwalqi aying on tötinchi künide Pasxa qozini soydi. ² U hem kahinlarning xizmitini teyinlep, ularni Xudawendining beytide xizmet qilghili jüretlendürüp, ³ Xudawendige muqeddes qilinip Israilning hemmisige telim

béridighan lawiylargha éytti: «Muqeddes ehde sanduqini Israilning padishahi bolghan Dawudning oghli Sulayman yasighan beytte qoyunglar. U mundin kéyin müirilirlinglarga bir yük bolmisun. Emdi Tengringlar Xudawende bilen qowmi Israilgha xizmet qilinglar. ⁴ Öz xanidan bilen pirqiliringlarga muwapiq Israilning padishahi Dawud pütkendek we oghli Sulayman pütkendek özünglarni teyyarlap, ⁵ muqeddes xanida hazir bolup, öz buraderliringlarning, yeni awam xelqning xanidanlirining qisimlirigha muwapiq bölününglar. Shundaqki, lawiylarning bir öy xelqi ularning herbir pirqisi üçhün bolsun. ⁶ Pasxa qozisini soyup, özünglarni muqeddes qilip, buraderliringlar Xudawende Musaning wasitisi bilen bergen sözge muwapiq emel qilsun dep, ularni teyyar qilinglar» dédi.

⁷ Yoshiya hediye qilip hazir bolghan hemme awam xelqge padilardin sani ottuz ming bolghan qoza bilen oghlaqni Pasxa qurbanliqi üçhün bérip, shuningdin bashqa üç ming kalini hem berdi. Buning hemmisi padishahning öz teelluqidin béridi. ⁸ Uning emirliri hem öz xushluqi bilen hediye qilip, xelqge, kahinlar bilen lawiylargha berdi.

Xudaning beytining emirliri bolghan Xilqiya, Zekarya we Yexiyel Pasxa qurbanliqi üçhün kahinlarga ikki ming alte yüz qoza bilen oghlaq we üç yüz kalini berdi.

⁹ Lawiylarning ulughliri bolghan Konanya bilen buraderliri Shemaya we Netanel we hem Xeshabya, Yeyiel we Yozabad hediye qilip, lawiylargha besh ming qoza bilen oghlaq we besh yüz kalini Pasxa qurbanliqi üçhün berdi.

¹⁰ Ibadetning teriqisi shundaq toxtitilip, padishahning buyruqigha muwapiq kahinlar öz jayida hazir bolup, lawiylar öz pirqiliride teyyar turdi. ¹¹ Andin kéyin ular Pasxa qozisini öltürdi. Kahinlar qénini lawiylardin élip chacti. Lawiylar özi qurbanliq malning térisini soyup bérip, ¹² köydüridighan qurbanliq parchilirini ayrip, ular Musaning kitabida buyrulghandek Xudawendige qurbanliq qilsun dep, ularning xanidanlirigha qarap awam xelqge bölüp berdi. Kalilarni hem shundaq qildi. ¹³ Ular buyrulghan'gha muwapiq Pasxa qozisini otta qorudi. Lékin shükür qurbanliqning göshini qazan bilen dangqanda we dashlarda pishurup, aldirap awam xelqge bölüp berdi. ¹⁴ Andin kéyin özlirige we kahinlarga qurbanliqlardin teyyar qildi, chünki Harunning ewladliri bolghan kahinlar köydüridighan qurbanliq bilen yagh parchilirini qurbanliq qilip, kéchigiche meshghul idi. Bu sewebtin lawiylar özi üçhün we hem Harunning ewladi bolghan kahinlarga qurbanliqlardin teyyar qildi.

¹⁵ Shéir oqughuchi bolghan Asafning ewladliri özi Dawud bilen Asaf, Héman bilen padishahning rohiy körünüş körgüchisi Yedutun buyrughandek öz jayida toxtap, derwaziwenler bolsa derwazilarda saqlap turup, ishtin kétishi ulargha lazim kelmidi. Chünki ularning buraderliri bolghan bashqa lawiylar ulargha taamni teyyar qildi.

¹⁶ Yoshiya padishah buyrughandek Xudawendining ibaditining teriqisi u künde teyinlinip, Pasxa héyti tutulup, Xudawendining qurban'gahida köydüridighan qurbanliqlar ötküzüldi. ¹⁷ Hazir bolghan beni-Israil emdi Pasxa héytini tutup, yette kün Pétir nan héytini ötküzdi. ¹⁸ Samuil peyghemberning waqtidin tartip Israilda undaq héyt Pasxa bolghan emes idi. Chünki Yoshiya, kahinlar bilen lawiylar, pütün Yehuda bilen hazir bolghan israiliylar we Yérusalémning olturghuchiliri qilghan Pasxa héytidek Israilning padishahlirining héchbiri qilghan emes idi. ¹⁹ Yoshiyaning on sekkizinchi seltenet yilida bu Pasxa héyti tutuldi.

Yoshiyaning wapati

²⁰ Bu hemme ish qilinip bolup, Yoshiya beytni onglighinidin kéyin Misirning padishahi Nekoning özi Firat kanarida bolghan Karkémishqa jeng qilghili bardı. Yoshiya uninggha qarshi chiqsa, ²¹ Neko uninggha elchiler ewetip éytquzdiki: «Ey Yehuda padishahi, séning men bilen néme karing bar? Sanga qarshi emes, belki manga düshmenlik qilghan xanidan bilen jeng qilghili chiqtim. Xuda özi manga aldirighili buyrudi. Men bilen bolghan Xudagha qarshi chiqmighin. U séni halak qilmisun» dédi. ²² Lékin Yoshiya u yerdin yénip, uni qoyghili unimay, belki öz süritini yenggüşlep, Xudaning aghzidin kélip Neko éytqan sözge qulaq salmay, uninggha qarshi jeng qilghili chiqip, Megiddo wadisida soqushqili bashlıdı. ²³ Lékin ya atquchilarning oqi Yoshiya padishahqa tegdi. Padishah öz xizmetkarlirigha: «Méni élip kétinglar, chünki qattiq yaridar boldum» dep éytti. ²⁴ U waqit xizmetkarliri uni jeng harwisidin élip, uning bashqa harwisida olturghuzup, Yérusalémgha élip bardı. Anda u ölüp, ata-bowilirining qebriliride depne qilindi we pütün Yehuda bilen Yérusalém Yoshiya üçün matem tutti. ²⁵ U waqit Yeremiya Yoshiya toghrisida mersiye oqudı we hemme shéir oqughuchi er bilen xotunlar mersiye oqup, Yoshiya toghrisida söz qıldı. Bu kün'giche hem shundaq qilinmaqta. Shu shéirlar bolsa Israilda meshhur bolup, mersiylerning kitabida pütülgendur.

²⁶ Yoshiyaning bashqa ishliri we Xudawendining qanunida buyrulghan'gha muwapiq qilghan hemme yaxshi emelliri toghrisida ²⁷ we awwalqi bilen axirqi heriketliri toghrisida Israil bilen Yehudaning padishahlirining kitabida pütülgendur.

Yehudaning padishahi Yehoaxaz

36 ¹ Yurtning xelqi Yoshiyaning oghli Yehoaxazni élip, Yérusalémda atisining ornida padishah qıldı. ² Yehoaxaz padishah bolghanda yigirme üç yashqa kirip, Yérusalémda üç ay seltenet qıldı. ³ Lékin Misirning padishahi Yérusalémda uni seltenettin chiqirip, yurtqa yüz talant kümüş bilen bir

talant altunning baj-xirajini qoydi. ⁴ Andin Misirning padishahi uning buradiri Élyaqimni Yehuda bilan Yérusalémning üstige padishah qilib, uning ismini yötkep, uningga Yehoyaqim at qoydi. Lékin uning buradiri Yehoaxazni Neko Misirgha élip ketti.

Yehudaning padishahi Yehoyaqim

⁵ Yehoyaqim padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirip, Yérusalémda on bir yil seltenet qilib, öz Tengrisi Xudawendining neziride yaman bolghinini qilatti. ⁶ Emma Babilning padishahi Nebukedneser uningga qarshi chiqip, uni mis ishkelliride qoyup Babilgha élip ketti. ⁷ Nebukedneser hem Xudawendining beytining bir munche qachilirini Babilgha élip kétip, Babildiki beytide qoydi. ⁸ Yehoyaqimning bashqa ishliri, qilghan yirginchlik ishliri we uningda tépilghan nersiliri toghrisida Israil bilan Yehuda padishahlirining kitabida pütülgendur. Uning ornida oghli Yehoyakin padishah boldi.

Yehudaning padishahi Yehoyakin

⁹ Yehoyakin padishah bolghanda on sekkiz yashqa kirip, Yérusalémda üç ay on kün seltenet qilib, Xudawendining neziride yaman bolghinini qilatti. ¹⁰ Kélidighan yilning béshida Nebukedneser kishi ewetip, uni Babilgha élip keltürüp, Xudawendining beytining qimmat qachilirini hem keltürüp, uning buradiri Zidqiya Yehuda bilan Yérusalémning üstide padishah qildi.

Yehudaning padishahi Zidqiya

¹¹ Zidqiya padishah bolghanda yigirme bir yashqa kirip, Yérusalémda on bir yil seltenet qildi. ¹² U öz Tengrisi Xudawendining neziride yaman bolghinini qilib, Xudawendining sözini éytqan Yeremiya peyghemberning aldida özini töwen tutmay, ¹³ uni Xuda bilen qesem qildurghan Nebukedneser padishahqa qarshi qopup, öz boynini qaturup könglini qattiq qilib, Israilning Tengrisi Xudawendidin yüz örüdi. ¹⁴ Kahinlarning hemme chongliri bilen xelq Xudagha tola biwapaliq qilib, taipilerning hemme yirginchlik ishlirigha muwapiq yürüp, Xudawendining Yérusalémda muqeddes qilin'ghan beytini napak qildi.

¹⁵ Ularning ata-bowilirining Tengrisi Xudawende öz qowmi bilen makanigha rehim qilib, pat-pat öz peyghemberlirining wasitisi bilen xewer ewetetti. ¹⁶ Lékin ular Xudaning elchilirini mesxire qilib, uning sözini xar körüp, peyghemberlirige haqaret qilatti. Uning üçün Xudawendining ghezipi öz qowmining üstige chüshüp, yanmaydighan derijide ashti. ¹⁷ U waqit kaldaniylarning padishahini

ularning üstige ewetti. Shu özi yigitlirini ularning muqeddes öyide qilich bilen urup, xahi yigit, xahi qizni, xahi qéri adem, xahi qériliqtin égilgen ademni ayimaytti. Hemmisi uning qoligha bérildi. ¹⁸ Xudaning beytining qachilirini, xahi kichik, xahi chong bolsa élip, Xudawendining beytining xezinilirini padishah bilen emirlirining xezinilirini olja qilip, hemmisini Babilgha élip ketti. ¹⁹ Ular Xudaning beytini köydürüp, Yérusalémning sépilini yiqitip, uning ordilirini otta köydürüp, andaki qimmet baha jabduqlarni xarab qildi. ²⁰ U özi qilichtin qutulghanlarni esir qilip, Babilgha élip ketti. Ular Pars selteniti bashlighuchilik uning özi bilen oghullirigha qul boldi. ²¹ Buning bilen Xudawendining Yeremiyaning aghzi bilen éytqan sözi beja keltürüldi. Shundaqki, yurt yetmish yil ötüp bolghuche öz shabatlirining rahitini tapti, chünki yurt weyran turghan waqitta shabat rahiti tapatti.

Parsning padishahi Koreshning selteniti mezgilide yurtqa yénishqa ijazet bérilidu

²² Emdi Xudawendining Yeremiyaning aghzi bilen éytqan sözi beja keltürülmiki üçün Xudawende Parsning padishahi Koreshning seltenitining awwalqi yilida Parsning padishahi Koreshning rohini qopurup, gheyretke saldi. Shundaqki, u öz pütün memlikitide jakarlap, élan pütüp chiqardiki: ²³ «Parsning padishahi Koresh mundaq éytiduki: ‹ Asmanning Tengrisi Xudawende manga yer yüzidiki hemme padishahliqlarni bérip, özige Yehuda yurtidiki Yérusalémda bir öyni yasighili manga buyrudi. Silerning aranglarda herkim uning qowmidin bolsa, Tengrisi Xudawende uning bilen bolghay. U anda chiqsün» dep éytquzdi.